...НУУДАИ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-даxи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

№ 134 (11732)

1968 оной июниин 9, воскресени

сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...Н 9—ХҮНГЭН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

...трикотажна фабрикада Евгения Бурдина утаһа ээрэг... ...эхилһээ тиимэшье үнинэй бэшэ, оройдоол гурбахан ...айна. Энэ шэнэ мэргэжэл олоходонь, тэрэнэй эгэшэ ...һалһан юм. Харин мүнөө эгэшэ дүү Бурдинатан ком... ...ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

...а индустриальна техникумэй хоёрдохи курсда үдэшэн... Харин Евгения дүүнь Зүүн-Сибириин технологи... ...ургуулида орохоор бэлдэжэ байнхай.

...РЭ: эгэшэ дүүтэн Алла, Евгения Бурдинатан ажалдаа.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

МҮНӨӨДЭРЭЙ ШУХАЛА ХҮДЭЛМЭРИ

ПААР ҺАЙНААР БЭЛДЭХЭ

Эдеэ хоолой үнэтэ ургамал, шэниисэ һайнаар ургуулхын тула эрхим шанартай паар хэрэгтэй гэжэ республикымнай түрүүшүүл гэршэлжэ үгэнэ. Хабар эртэ хахалагдаһан лэ паар һайнда сэгнэгдэдэг гээшэ. Манай республикын эрхэ байдалда паар июниин 5—10-һаа оройтуулангүй хахалжа дүүргэхэдэ зохид.

Байгша ондо энэ шухала хүдэлмэри хэр ябуулагдажа байна гээшэб? 1968 оной июниин 1-нэй байдалаар республикын колхоз, совхозуудта 48.448 гектар паар хахалагдаа гэхэ гү, али түсэб оройдоо 29 процент дүүргэгдээд байна. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, мүнөө жэл 21.713 гектар паар бага хахалагдаа.

Паар хахалха түсэбэй дүүргэлтые (процентээр) абажа харахада:

Баргажанай аймаг		— 9
Бшүүрэй	»	—40
Зэдын	»	—48
Яруунын	»	— —
Загарайн	»	—28
Захааминай	»	—57
Кабанскын	»	—33
Прибайкалиин	»	—20
Хэжэнгын	»	— 3
Хяагтын	»	—28
Мухар-Шэбэрэй	»	—25
Сэлэнгын	»	—26
Түнхэнэй	»	—52
Улаан-Үдын	»	—46
Хориин	»	—47
«Скотооткорм» трест		—28

Энлэ толилогдоһон дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, республикын олонхи колхоз, совхозуудта паар хахалха хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһаниинь элирүүлнэ. Илангаяа Баргажанай, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Прибайкалиин аймагуудта энэ шухала хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо хоёр дахин бага паар элдүүрилэгдэһэн байха юм.

Жэлһээ жэлдэ ган гасуурта дайрагдадаг Хэжэнгын аймагай ажахынуудта энэ шухала хүдэлмэри яаха аргагүй гэдэргэ татагдана. Түсэбэй ёһоор энлэ 11 400 гектар паар хахалагдаха байһан аад, һүүлэй мэдээгээр орой 398 гектар болоо гэхэ гү, али түсэб миил 3 процент дүүргэгдэнхэй.

Иимэрхүү байдал Баргажанай аймагай колхоз, совхозуудта үзэгдэнэ. Тус аймагта 14 мянган гектар паар бэлдэгдэхэ байһан аад, оройдоо 1300 гаран гектар элдүүрилэгдэбэ.

Һайн шанартай паар бэлдэхэ болзоройн үнгэржэ байхада түсэбөө миил арбаад, хорёод процентдэ хүргэжэ байха гээшэ тэсэшэгүй ябадал болоно. Энээнииe сагааруулха ямаршье шалтагаан байхагүй.

Газарай хүрьһэн энэ хабартаа шиигтэй байжа, паар хахалхада зохид байһан. Республикын түрүү ажахынууд энэ хүдэлмэреэ үни дүүргэнхэй. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоз жэлһээ жэл бүри һайн шанартай паар бэлдэжэ, орооһо тарьяанай баян ургаса абадаг заншалтай. Мүнөө жэлдэ эдэнэр 1700 гектар паар элдүүрилжэ, түсэбөө июниин 5-да дүүргэжэ шадаа.

Мүнөө үедэ паар хахалха хүдэлмэриие гэдэргэ татаха тон аюултай. Энэнь ерэхэ жэлэй ургасада нүлөөлхэ байһаниинь элитэ. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэн бии байгаа тракторнуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ, тэрэниие хоёр халаанда бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, ойрын үдэрнүүдтэ түсэбөө дүүргэхэ гээшэ мүнөөдэрэй эгээн шухала хүдэлмэри болоно.

Түрүү ажахынуудай жэшээгээр паараа саг соонь элдүүрилхэ, бургаг ногоондо даруулжархингүй ходо сэбэр байлгаха эрилтэ табигдана. Һүүлээрнь паар хоёрлон хахалагдаха байна.

Эртэ хахалагдаһан, һайн шанартай паар—ургасын найдамтай хани.

АЖАЛШАДАЙ ЗУНАЙ АМАРАЛТА

Байгаалиин аша—нара, агаар, уһа һайнаар хэрэглэжэ, ажалшадай бэе махабадаа элүүржүүлхэ, хүсэ шадалаа нэмэхэ, зүрхэ сэдьхэлээрээ урмашан, аятайгаар амарха зунай элдин саг ерэбэ. Энэ үедэ хүдэлмэришэд, тарьяашадай, алба хаагшадай диилэнхи олонхинь ээлжээтэ амаралтадаа гарадаг, ажалайнгаа һүүлээр суббото, воскресени бүхэндэ олон түмэн зон байгаалиин аглагта амархые хүсэдэг байна.

Амарагшадай эрилтые һайнаар хангахын тула Коммунис парти, засаг түрэмнай халуун анхарал саг үргэлжэ хандуулдаг, нилээдгүй ехэ мүнгэ зөөри жэл бүри нэмэжэ һомолдог байна. Байгша ондо ороноймнай ганса профсоюзуудай курорт, амаралтын байшангуудта хүнгэлэлтэтэй путевкоор 7 миллион гаран хүн амархань. Тиин нёдондонойхитой жэшэхэдэ, 350 мянгаһаа үлүү олон хүнүүдэй амархаар курорт, санаторинууд олошорһон, үргэдхэгдэһэн. Энээнһээ гадна, Элүүрые хамгаалгын министерствын болоод бусад засаг захиргаанай амаралтын, элүүржүүлгын газарта олон зуу мянган хүн жэл бүхэндэ амаралтаа үнгэргэнэ. Эхэ оронойнгоо алдар түүхэтэ город нютагуудаар, үзэсхэлэн һайхан байгаалитай газарнуудаар аяншалха дуратайшуулай тоо улам олошорно. Тэдэнэрые хангаха аяншадай байранууд тогтоогдоно. Тусхай маршрудаар ябаха поезднууд, теплоходуу эмхидхэгдэнэ.

Манай Буряад республикаһаа профсоюзай эмхинүүдэй путёвкоор санатори, курортнуудта, амаралтын байшангуудта жэл бүри хорёод мянган хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигентнэр амарна. Тиихэдэ аяншалгада ябажа амарха заншал бүришье дэлгэрэнги боложо байнхай. Байгалай эрьедэ «Байкальский прибой» гэжэ облпрофсоведэй үшөө нэгэ шэнэ байра һаяхан нээгдэбэ. Мүн республикымнай олохон промышленна предприятинууд өөһэдын амаралтын байшан, аяншадай байрануудые барина. Жэшээлхэдэ, Байгал шадархи Котокель гэжэ үзэсхэлэн гоё нуурай эрьедэ Улаан-Үдын авиационно завод 100 хүнэй нэгэ доро амарха турбаза барижа, ашаглалгада үгэбэ.

«Жэлэй эхинһээ хойшо аймагаймнай ганса колхоз, совхозуудһаа олон хүн түбэй болоод нютагай курортнуудта амаржа ерээ» гээд Мухар-Шэбэрэй аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомһоо редакцидамнай мэдээсэнэ. «Авангард» совхозой үхэршэн нүхэр Г. И. Мальцев Шэтын областиин «Кука» гэжэ курортдо, «Родина» колхозой электрик нүхэр И. С. Евграфов Түнхэнэй аймагай «Аршанда» амархаяа һаяшаг ябаба.

Ингээд зунай һаранuудта гансашье энэ Мухар-Шэбэрэй бэшэ, мүн бусад аймагуудай хүдөө ажалшадта үбэлэйхиһөө хоёр дахин үлүү олоор профсоюзай эмхинүүд путевконуудые элдэб курорт, санаторинуудта үгэхөөр хараална.

Гэбэшье курортнуудта ошохоёо хүсэгшэдэй мэдүүлгэнүүдые бултыень хангаха мүнөө бэрхэтэйнь мэдээжэ. Зүгөөр өөһэдынгөө үүсхэлээр, мүнгэ зөөреэр курортын газарта, амаралтын байшан бодхоһон колхоз, совхоз коллективэйнгээ эрилтэ дүүрэн хангаха аргатай гэжэ «Эрдэм» совхозой жэшээ харуулна. Тус совхоз «Ямаровка» гэжэ мэдээжэ курорт дээрэ өөһэдын санатори баринхай. Малшад, механизаторнууд совхозойнгоо хүдэлмэришэдэй комитедэй путевкоор өөһэдынгөө амаралтын байшанда ошожо, аятай зохидоор амаржа, бэеэ аргалуулжа ерэдэг юм.

Заатал һаа, холын курортнуудта ошохо гэнгүй, Буряад оронойнгоо шэдитэ уһата олон тоото аршаан булагуудые, үзэсхэлэн һайхан байгаалиие зүбөөр ашаглажа шадабал, амаралтын газар нютаг бүхэндэ эмхидхэн байгуулхаар. Хэжэнгын совхозой Һараантын, Яруунын аймагай «Победа» колхозой Маарагтын, «Улаан Оронго» колхозой Ута-Булагай мэтэшэлэн нютаг нютагай ажахынуудай түбхинүү байдалтай болгоһон аршаанууд ажалшадай зунай үедэ олоороо амардаг газар болонхой.

Хүн зоной аятай һайнаар амарха, бэеэ аргалуулхын тула байгуулагдаһан эды ехэ арга боломжонуудые эмхигэй һайнаар хэрэглэхэ гээшэ тон шухала. Илангаяа хүдөө нютагуудта ажалшадай амаралтада олоороо гарадаг хаһа, хабарай тарилгын һүүлээр үбһэн болотор сүлөөтэйшэг саг ерэдэг. Эгээл энэ үедэ хүдөөгэй олонхи ажалшад ээлжээтэ амаралтадаа гаража, ехэнхинь нютагайнгаа аршаануудта ошожо амардаг заншалтай. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, нютагай худалдаа наймаанай, соёл гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай зорилгонь хадаа хүн зоной амардаг газарта түбхинүү байра байдал тогтоохо, хамтын эдеэ хоол эмхидхэхэ, амарагшадта эмнэлгын зүбшэл, туһаламжа хүргэхэ, хүнүүдэй сүлөөтэй сагаа болбосон зохидоор үнгэргэхэ арга олгохо уялгатай. Гэхэ зуура, нёдондоной байдалһаа дурдажа хэлэхэдэ, зарим ажахынууд, партийна, профсоюзай организацинууд хүн зоной зунай амаралта эмхитэйгээр үнгэргэхын хойноһоо зохисотой оролдолго гаргаагүй байна. Нютагай аршаанууд дээрэ задагай, һалан байдалтай, амарагшадые хангалгын хүдэлмэри тон һула гэжэ Захааминай, Хориин болон бусад аймагуудһаа гомдолнууд ороно.

Хүдөө ажалшадай зариман, илангаяа хонишод, һаалишад өөһэдынь оронцо хүдэлхэ хүнэй олдодоггүйһөө боложо, жэлэйнгээ амаралта абангүй зуниие үнгэргэжэрхидэгшье ушар бии. Энэ ябадал эрид буруушаагдаха ёһотой. Хараалагдаһан ээлжээнэй ёһоор ажалшан бүхэниие амаралтада гаргахын тула саг соогоо хэмжээ абахые ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай эмхинүүд оролдохо зэргэтэй.

Ажалшан бүхэнэй амарха эрхэ совет хууляар тогтоогдонхой. Хамтын хүдэлмэридэ шадал зэргээрээ хабаадажа, олоной хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаад, ээлжээтэ амаралтаяа абаһан эрхэтэн бүхэн зунай элдин сагай ашые, болбосон зохидоор амарха арга боломжоёо дүүрэн хэрэглэг лэ, шэнэ хүсэ нэмэн, ажалдаа бүри һайн амжалта туйлаг лэ!

ҺҮН НЭМЭЭ

Каргино тосхоной һаалиин фермэ Кабанскынгаа совхоз соо түрүү гүүртэнүүдэй тоодо ородог юм.

Байгша оной үнгэрһэн таба һарын дүнгөөршье эдэнэр һайнаар хүдэлжэ, гүрэндэ һү тушааха нэгэдэхи кварталай түсэб амжалтатайгаар дүүргээд, хоёрдохи кварталайхиие баһал хүсөөхэ дүтэлэнхэй. Фермын түрүү һаалишад Екатерина Мефтанова, Анна Селиванова, Прасковья Зарубина гэгшэд илангаяа һү ехээр һаана. Үдэртөө үнеэн бүхэнһөө наймa хүрэтэр литр һүн абтана.

Һүүлэй үедэ дулааржа, уһа голой захын бэлшээриин ногоон һүрэггүй һайжараа, үнеэдэй һү шэмэшье дээшэлжэ эхилээ.

— Зунай үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һаахын түлөө мүрысэнэбди,—гэжэ эндэхи фермые даагша К. Третьяков хөөрэнэ.

В. ХАМАГАНОВ.

ҺААЛИШАД!

ЗУНАЙ ҮЕДЭ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ 1000 КИЛОГРАММ ҺҮ ҺААХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЕ!

АМЖАЛТЫН ТҮЛХЮУР

Зүлгэ ногоон зунай сагай түрүүшын һара гаража ерэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ совхозоймнай адууһа мал зуһаландаа гаража, бэлшээриин үдхэн тунга ногоондо оробо.

Мүнөө жэл малай үбэлжэлгэ хэзээ хэзээнэйхиһээ хүндөөр үнгэрөө. Үбэлэй хүйтэндэ үхэр малнай үбһэ тэжээлээр дуталдахала һанаа. Хабартаа ехэл удаан хүйтэн байба. Энэ хагсуу хара һалхитай хабарай һүүл багаар шатама халуун буужа, һая бултайһан ногоон гандан алдаа. Һаяшаг нэгэ заа ороһон түрүүшын бороогой һүүлээр бэлшээриин ногоон яһала үндыгөө. Хэды тиигэбэшье һаань, бидэ һаалишад жэлэй түрүүшын таба һара соо хаба шадал соогоо ехэ һүнэй түлөө оролдоһон байнабди. Оролдолгомнай хиидэ һалаагүй. Таба һара соо үнеэн бүриһөө түсэбэй ёһоор 840 килограмм һү һааха байһан аад, энээнээ 848 килограммда хүргөөбди. Май һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 210 гаран килограмм һүн һаатдаа.

Совхозой һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөе Билюутын һаалишад жэлэй эхинһээ нааша толгойлно. Энэ гүүртынхид таба һара соо үнеэн бүриһөө 974 килограмм һү һааһан байна. Гүүртын ахалагша һаалишан Надежда Тадвашкина энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 1869 килограмм һү һаагаа. Һаалишад А. Аюшеева, Б. Нимаева, Н. Ермалюк, Е. Лукьянова гэгшэд таба һара соо үнеэн бүриһөө тус тустаа 1100 гаран литр һү һааһан байна. Гүүртын һаалишад жэл соо үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха түсэбтэй. Тэдэнэр энээнээ амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Ажахымнай 796 үнеэнэй 601-ниинь мүнөөдөө һаагдана. Совхознай энэ жэл 16400 центнер һү һаахаар түсэблэнхэй. Үнеэн бүриһөө жэлэй туршада дунда зэргээр 2000 килограмм һүн һаагдаха юм. Энэ түсэб амжалтатай бэелүүлэгдэнэ. Таба һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 848 литр һүн һаагдаа. Амжалтымнай түлхюур хаанаб? Бидэ һаалишад жэлэй дүрбэн сагта үнеэдэйнгээ хүшэ тамир алдахуулхагүйе оролдогшобди. Энэнэй тулада зунай, намарай сагта үнеэдээ һайнаар бэлшээжэ, тобир тарган болгогшобди. Гадна үнеэднай түхэреэн жэл соогоо үбэл зун гэжэ илгаагүй үргэлжэ гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо, тарьяа талханай зүйл эдижэ гарадаг. Үнеэдэй энэ тэжээлые таһалдуулхада тэдэнэр һүеэ татадаг. Үнеэдые саг болзор соонь шэргээхэ, үрэжүүлхэ тон шухала. Бидэ һаалишад ажалаа зүбөөр эмхидхэхые оролдогшобди. Юуб гэхэдэ ажалай эмхидхэл һаали дээрэ харагдаад лэ байдаг. Зарим һаалишадай үнеэдээ оройтожо һааха болоо һаань, гүүртын бүхы мал бэлшээридээ орой гараха болоно бшуу. Иимэл дээрэһээнь гүүртэ бүхэнэй һаалишад үнеэдээ нэгэ доро һаадаг, нэгэ доро эдеэлэдэг, нэгэ доро бэлшээридэ гаргадаг байна. Гүүртэ бүхэнэй һаалишад эбтэй эетэйгээр, бэе бэедээ туһалалсажа ажалладаг хадаа амжалтатай ябана.

Һаяшаг совхозоймнай бүхы һаалишад Эрхирэгэй совхозой, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишадай зунай дүрбэн һарада үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааха гэһэн һайшаалтай үүсхэлтэй танилсаба. Бидэ энэ үүсхэлые һайшаанабди, дэмжэнэбди. Эдэ ажахынуудай һаалишадай жэшээгээр зунай үедэ үнеэн бүриһөө 1035 литр һү һааха гэжэ шиидэбди. Иимэ арга боломжо манайда бии. Совхозоймнай зарим һаалишад энээнһээ дээгүүр уялга абаһан байна. Жэшээнь, Н. Тадвашкина үнеэн бүриһөө зунай үедэ 1900 литр һү һааха гэжэ шиидэнхэй.

Мүнөө совхозоймнай ...н гүүртын һаалишад сү...дээ үнеэн бүриһөө 10—15 литр һү һаана.

Мүрысэел лаа, хэмнай зунай үедэ ехэ һү һаагша ааб?

Н. ТАДВАШКИНА, Е. ЛУКЬЯНОВА, Н. ЕРМАЛЮК, Б. БУЯНТУЕВА, А. АЮШЕЕВА, М. ДАШИЖАПОВА, Сэлэнгын совхозой һаалишад.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Тадвашкина. А. ДЕРИГЛАЗОВАЙ фото.

...ЭЭГ ...ОНИН

...ЛИИН ХЭЛСЭЭН

...целлюлозно-саарһа... ...а шухала болохо ...дые 1969 — 1970 ...Р-тэ үгэхэ тухай ...орт» гэжэ бүхэсоюз... ...Англиин «Валмс... ...мын хоорондо июн... ...квада хэлсээн бата...

...мпортын» түрүүлэг... ...Мельников ТАСС-ай ...эй хөөрэлдэхэдөө ...Англиһаа абтаха ...эдеэ хоолой элдэб ...дые багсалхада хэ... ...ерэ мянган тонно ...хэндэ гаргаха арга ...Иимэ түхеэрэлгэ... ...уедэ Баруун Евро... ...рем оронуудта, тус... ...нди ба Швейцари... болоо.

...ба РСФСР-эй ...мастернуудай ...й концерт

...рацида үнгэргэгдэһэн ...Социалис Респуб... ...ультурын үдэрнүүд ...ябооной гайхамшаг... ...олоо. Сэнхир уһата ...ёл үндэр Татрнуу... ...ба Дунай шадарай ...ар газарнуудай аял... ...дээгүүр арбан үдэ... ...зэдэлээ. Чехосло... ...д Москва, Волго... ...Ульяновск болон ...зоной хүндэтэ айл... ...һон байна. Театр... ...удай цехүүдтэ, хү... ...ба хүдөөгэй клу... ...р 100 гаран концерт

...РСФСР-эй мастер... ...лэй концерт Крем... ...үдэй ордон соо ию... ...лоо.

...И. Воронов, А. П. Ки... ...В. Подгорный, К. Ф. ...он бусад концертдэ

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй комиссиин заседани

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй барилгын материалнуудай промышленностиин талаар комисси Кремль соо июниин 7-һоо хүдэлмэрилжэ эхилбэ. 1968 ондо барилгын материалнуудые гаргаха түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай, промышленностиин энэ һалбариин саашанхи хүгжэлтэ тухай асуудалнуудые депутадууд-комиссиин гэшүүд хаража үзэхэ байна.

СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин министр И. А. Гришманов элидхэл, СССР-эй хүндэ индустриин предприятинуудай барилгын, СССР-эй промышленна барилгын, СССР-эй барилгын, СССР-эй хүдөө ажахын барилгын министерствэнүүдэй түлөөлэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. С. Дзоценидзе, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй министрнүүд Н. В. Голдин, А. М. Токарев, С. Д. Хитров комиссиин хүдэлмэридэ хабаадалсана.

(ТАСС).

УЛАСХООРОНДЫН ЁҺО ГУРИМЫЕ БУДҮҮЛИГЭЭР ЭВДЭНЭ

Д-р Б. Спок ба тэрэнэй соратнигуудай хуулита ябуулганудые дэмжэхын, уласхоорондын ёһо гуримые, демократиин үндэһэ һуурииe США-гай бүдүүлигээр эбдэжэ байһыень буруушаахын тулада хамаг хүсэеэ элсүүлхыень урялан бүхы юристнүүдтэ, һайн һайхан сэдьхэлтэ бүхы хүнүүдтэ советскэ бүлэг мэдээжэ юристнүүд хандаа.

Д-р Б. Спок, тэрэнэй ханинар Вьетнамда США-гай хэжэ байһан хуули бусын, уршагта дайн байлдааe эрид шууд буруушаагаа, Вьетнам ошохые ба гэмтэ ябуулга хэхые хүсөөгүй залуу американецуудта туһалаа.

Б. Спок ба тэрэнэй соратнигуудые сүүдлэлгэ конституцида харша байхаһаа гадна, уласхоорондын хуули гуримые США-гай правительствын бүри ехээр эбдэдэг боложо байһые гэршэлжэ үгэнэ гээд совет юристнүүдэй мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

И. П. Блищенко, И. И. Карпец, Ф. И. Кожевников, Н. М. Минасян, А. С. Пирадов, Л. Н. Смирнов, В. М. Чхиквадзе мэдүүлгэдэ гар табяа.

(ТАСС).

ХҮДЭЛМЭРИИН САГЫЕ ЗАСЕДАНИ ХЭХЫН ТУЛАДА ХЭРЭГЛЭХЭГҮЙ

ВЦСПС-эй Президиумэй тогтоол

МОСКВА. (ТАСС-ай корр.). «Нийтын уялгануудые дүүргэхын, элдэб хэмжээ ябуулгануудта хабаадахын тулада хүдэлмэриин саг соо ажалшадай һамааруулга тухай» асуудалые ВЦСПС-эй Президиум июниин 7-дэ хаража үзөө.

Хүдэлмэриин саг соо суглаануud, зүблөөнүүд, семинарнууд, слёдууд, спортивна мүрысөөнүүд, уран һайханай бүлгэмүүдэй харалга болон бусад хэмжээнүүдые үнгэргэжэ болохогүй байһанда профсоюзуудай соведүүдэй болон комитедүүдэй анхаралые ВЦСПС нэгэтэ бэшэ хандуулдаг байгаа гээд баталан абтаһан тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Хоёр амаралтын, табан хүдэлмэриин үдэртэй неделидэ ороод байһан үедэ хүдэлмэриин бэшэ саг соо эдэ хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ ехэ арга боломжо бии болоо. Гэбэшье профсоюзуудай олон соведүүд ба комитедүүд иимэ хэмжээнүүдые үнгэргэхын тулада ажалшадые олоорнь хүдэлмэриһөөнь һамшуулһаар.

Хүдэлмэриин саг соо спортивна мүрысөөнүүдые, уран һайханай бүлгэмүүдэй харалгые, семинарнууд, слёдууд, зүблөөнүүд болон бусад олониитын хэмжээ ябуулганuудые үнгэргэжэ болохогүй гэжэ профсоюзуудай соведүүд болон комитедүүдые ВЦСПС-эй Президиум уялгалаа.

ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Коммунис ажалай нэрэ солотой Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын коллектив үнинһөө хойшо алдар солотой. Оло дахин социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, түрүү һуури эзэлһэн байна.

Фабрикын коллектив нэгэнтэ бэшэ һайн һайхан үүсхэл гаргаа. Республика соогоо эгээл түрүүлэн коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Табан жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн мүрысөө республика соогоо үүсхэжэ, шэнэ уялга абанхай.

Совет арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээн гаргадаг фабрикын коллектив хүндэтэ уялгаяа нэрэ солотойгоор дүүргэнэ. Тэдэнэр өөһэдынгөө һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтажа байна. Табан жэлэй гурбадахи жэлэй таба һарын түсэбһөө гадуур 12 мянган метр сэмбэ нэхэһэн тухайгаа тэдэнэр элидхэбэ.

Нёдондонойхитой гасуулхада продукци үйлэдбэрилгэ 23 процентээр дээшэлээ.

Эршэтэ ажалаараа фабрикаяа, өөрыгөө суурхуулһан түрүүшүүл эндэ олон. Сэмбэ нэхэгшэд Зинаида Ключникова, Меланья Афанасьева, Мария Чубарева, Елена Гончарова, Вера Осипова, ноохо ээрэгшэд Ульяна Рыжакова, Степанида Завьялова социалис мүрысөө толгойлжо ябана. Коммунис ажалай ударник Любовь Королева таба һарын даабариһаа гадуур 1725 метр сэмбэ нэхэжэ, абаһан уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэ.

Зураг дээрэ: фабрикын алдар соло дурдуулжа ябаһан түрүүшүүлэй нэгэн—сэмбэ нэхэгшэ Зинаида Ключникова.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

БУХЫ ШАДАБАРЯА—ДУРАТАЙ АЖАЛДАА

Манай ээрэлгэ-трикотажна фабрика хадаа республикын һаяын предприятинуудай нэгэн мүн. Түүхэй эд болбосоруулжа, бэлэн зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха бүрин түхеэрэлгэтэй хэдэн олон цехүүдтэй. Эндэмнай гол түлэб трикотаж бүд нэхэгдэжэ, элдэб янзын дотор, гадар хубсаһан, спортивна костюмууд, үхибүүдэй хубсаһан оёгдоно. Үнгэрһэн жэлдэ эхэнэрнүүдэй джемпер, эрэшүүлэй самса болон бусад зүйлнүүдые сэбэр ноохон утаһаар нэхэжэ оёхо фангова цех хүдэлжэ эхилээ. Фабрикымнай гаргаһан эд бараан гансашье манай республикада бэшэ, мүн Зүүн Сибириин бусад газар нютагуудта эльгээгдэнэ. Тиимэһээл бидэ, Хяагтын трикотаж нэхэгшэд, фабрикаараа омогорходог, арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараа элбэтээр, һайн шанартайгаар бүтээн гаргахые оролдодог гээшэбди.

Коммунис ажалай нэрэ солотой манай үргэн хэрэглэлэй эд бүтээдэг цех фабрика соо горитой һуури эзэлдэг. Багашуулай дотор, гадар хубсаһа, дулаан бээлэй, ондоошье зүйлнүүдые нэхэн оёжо, түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулдаг юм. Манай цехтэ хамта 32 хүн, тэрэ тоодо 11 оёдолшон хүдэлнэ. Бултадаа шахуу дүршэл шадабаритай эхэнэр зон. Һараһаа һарада манай цехэй түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэдэгынь хүдэлмэриин эхэнэрнүүдэй шударгы ажалай ашаар туйлагдана гээшэ.

Нёдондо жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ, Агуу ехэ Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ цех гэһэн солодо хүртэһэн байнабди. Байгша ондошье манай коллектив һайнаар хүдэлнэ. Түрүүшын кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө мүнгэн шанда хүртэнхэйбди. Май һарынгаа түсэб 111 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 700 түхэригэй эд бараа гаргаабди. Түрүү оёдолшод Клара Агафонова, Надежда Старцева, Валентина Кузьмина, Аня Ардагина, бүд эсхэгшэд Мария Жарникова, Татьяна Шелкова гэгшэд илангаяа үндэр бүтээсэ туйлана. Мүн профессионально-техническэ училищи дүүргэжэ ерэһэн В. Шестакова, В. Протасова гэгшэд бэрхэ оёдолшод болонхой.

Цехэйнгээ түсэб дүүргэхын тулада хүн бүхэмнай шармайн оролдоно. Мүн бишье энэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулха гэжэ оролдоноб. Май һарада даабаряа 120 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур продукци бүтээхэ зорилгоһоо хүрэжэ шадааб. Үдэрэй нормын ёһоор багашуулай 30 костюм гү, али 30 платиоёхын орондо 40 костюм, 45 плати бэлэн болгоноб. Ажалдаа һайн үрэ дүн туйлахын тулада ехэхэн шадабари хэрэгтэй болоно. Оёдолой хэдэн түхэлэй машина дээрэ адли тэгшээр, һаадгүйгөөр хүдэлжэ шадаха шухала ха юм. Юуб гэхэдэ, нэгэ костюм гү, али плати оёходоо 3—4 машинануудые һэлгэжэ хүдэлхэ болодгодог. Жэшээнь, оёхо, эмирхэ, тобшо хадаха гэхэ мэтэ.

Би дүрбэдэхи жэлээ оёдолшоноор хүдэлнэб. Энэ хугасаада олоһон дүршэл шадабаряа дуратай ажалдаа зорюулнам. Тиигээд коммунис ажалай нэрэ солодо хүртэһэн коллективэй гэшүүн байһан уялгаяа мартаха хэрэггүй. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ бэе бэеэ дэмжэлсэн, эбтэй эетэйгээр хүдэлдэг ёһо заншалтайбди. Манай цехтэ хүдэлхөөр ерэһэн Н. Банеева гэгшые би оёлгын шадабарида һургажа гаргаа һэм. Мүнөө тэрэ уран оёдолшон гэжэ нэрлүүлдэг болоҗо байна. Манай хүдэлмэришэд ниитын хүдэлмэридэ арга шадалайнгаа зэргээр хабаадалсаха гэжэ оролдодог. Ажал хэрэгтээ имэ оролдолго гарган, хүнгэн промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэрые угтабабди.

Б. ГУМПЫЛОВА,
Хяагтын ээрэлгэ-трикотажна фабрикын хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник.

Эхэ оромнай ехэл уужам даа. Хойто зүгтэ зунай сагай шэнжын һаяхан үзэгдэжэ байхада, урда аймагуудта мододой набшаһад үни хада ногоорооод, сэсэгээ губижэ эхилнэ.

Кубаньда жэмэс суглуулга эхилээ. Гүлзөөргэнэ ашаһан самолёдууд, автомашинанууд, поезднууд олон городууд тээшэ яарана.

Кореновско районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид энэ жэлдэ 60 тонно гүлзөөргэнэ гүрэндэ тушааха юм.

Комсомол басаган Надя Рябич (зураг дээрэ) үдэр бүхэндэ 50—55 килограмм жэмэс суглуулна.

ТАСС-ай фото.

„ЭХЭ-ГЕРОЙ" ГЭЖЭ ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОГДОБО

СССР-эй Верховно Советэй Президиум 1968 оной июниин 6-най Указаар арба, мүн дээшэ үхибүүдые түрэжэ хүмүүжүүлһэн эхэнүүдтэ «Эхэ-герой» гэжэ орден, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй грамота барюулгатайгаар «Эхэ-герой» гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

ТЭРЭ ТООДО БУРЯАДАЙ АССР-һээ

1. **Бадмаева** Дулма Дамбаевнада—Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
2. **Батуева** Мадай Бизьяевнада—Зэдын аймагай «Мир» колхозой гэшүүн.
3. **Белоногова** Клавдия Матвеевнада—Прибайкалиин аймагай Золотой ключ тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
4. **Беляева** Екатерина Ефимовнада—Баргажанай аймагай Хурамхаан тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
5. **Гананова** Ханда Шогоевнада—Баргажанай аймагай Хурамхаан тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
6. **Гармаева** Санжису Очировнада—Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой гэшүүн.
7. **Главинская** Варвара Романовнада — Хяагтын аймагай Пограничнэ совхозой хүдэлмэришэн.
8. **Гончикова** Сажим Эрдынеевнада — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой гэшүүн.
9. **Жалцанова** Гарма-Ханда Ванчиковнада—Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
10. **Капина** Елена Ивановнада—Хяагтын аймагай Ехэ-Нуга тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. **Любишина** Нина Андреевнада—Зэдын аймагай Торини совхозой хүдэлмэришэн.
12. **Харламова** Вера Петровнада—Зэдын аймагай Торини совхозой хүдэлмэришэн.
13. **Цыденжапова** Цырен-Долгор Батуевнада—Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
14. **Цыдыпова** Цыбык Шараповнада—Улаан-Үдын аймагай Доодо-Ивалга тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

ОМОГОРХОЛ

— Энэш ямар бүд гээшэб? Зузаахан аад, ягаа зөөлэхэн юм? Хүхэ сэсэгэй үнгэтэй, аа?

— «Баян гол» гэжэ нэрэтэй нарин сэмбэ тээшэ. Баһа «Дарима», «Анюта», «Түмэн» гэжэ бии. Үзэгтылши даа.

— Аа, тэли даа. Ягаа гоё нэрэтэйнүүд юм. Хаана гаргаһан юм?

— Улаан-Үдэдэ.

— Алиниинь теэд абаха гээшэбиб.

— Алинииньшье хамаагүй. Бултал һайнууд.

— Зай, зай...

Имэрхүү хөөрэлдөө манай республикын хото городой, хүдөөгэйшье эд бараанай магазинуудта яһалашье дуулагдаһан байна. Үшөө саашань хараха болоо һаа, автомашинын мөөртэ ородог торго, гэртэхи бараанай бүреэһэнүүд, гардина, портьер, сиго-сонуудай дун сагаахан дали-далбаганууд, тугуудай бархат торгонууд—бэшэ ондоошье шанарай бүдүүд бултадаа текстильнэ фабриканууддта нэхэгдэнэ.

Тиихэдэ бүдүүн, нарин—янза бүриин сэмбэнүүд үнэхөөрөө манай Улаан-Үдын фабрикада гаргагдадаг, орон дотороһоо гадна, холо хилын саатууршье суурхадаг, наймаанда гарадаг болонхой. Энэ хадаа манай республикын хүнгэн промышленностиин нилээд ехэ амжалта туйлалтануудай гэршэ болоно.

Эгээ мүнөө дурсагдаһан фабрикада орожо үзэе. Хашаа соонь үргэлжэ эльгэн хара асфальт дэбдеэтэй. Үндэр сагаан байшангуудынь зунай шанга наранда сайбалзан, шюдэ һаргаахадал гэнэ... Гэр бүхэниие тойроод уляангирнууд ногоорно. Юрэдөө ямар-нэгэн амаралтын гү, али албан зэхиргаанай газарта орошоод ябанаб гэжэ һанахаар.

Фабрикын гол үйлэдбэри—бүд нэхэдэг цех. Үдэрэй гэрэл доро хэдэн арбаад, ута гонзогор станогууд зэлэ татан жэрылдэнэ. Хэдэ мянгаад онгосонууд оньһон машинын тодхолго соо хиидэжэ, ниидэжэ байна гү гэхээр шэдэлэн доһолон хүдэлжэ, хоёр тээһээ сахюур сагаан ноохоной утаһанууд уулзан ниилэжэ, хабтагар ехэ бүд болон намирна... Урдань үбэлэй һүниин утада эжы хээтэй, эгэшэ дүүнэрнай юрын модон ээрсэг хүдэлгэжэ, зүү барижа, оймһо гү, али баарья нэхэжэ һууxадаа, имэ оньһон техникэ тодхогдожо, жэл соо хэхэ хүдэлмэрие зали абаха хооронд бүтээжэрхихэ юм гэжэ бододог һэн ха гү? Хай, үгыл хаш даа.

Тэрэ эди шэдитэ онгосонуудые шэдэлүүлһэн басагад бэреэдүүдэй дундаһаа нэгэ сэлмэг шарайтай, габшагай солбон хүдэлэсэтэй, даруу зантай, сэбэр сэхэ хүн гаража ерээд, бидэниие угтаба—бүд нэхэлгын цехые даагша Дмитрий Михайлович Любовников.

— Танай цех һара соо хэды метр бүд нэхэнэб?—гээд дадхаажа асуубабди.

— Дунда зэргээр 135 мянган метр.

Тиихэдээ эгээ бүхэли жэл соо хэды мянгые нэхэһэн болоноб! Үшөө 98,8—99 процентнь ходол эрхим дээдын шанарай.

— Түсэбтнай?

— Һараһаа һарада үлүүлэн дүүргэгдэнэ... Хүдэлмэришэднай ходоо бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг. Үйлэдбэри дээрэхи культура сахилгаар болоһон мүрысөөнүүдтэ бүхы фабрика соогоо нэгэдэхи һуури эзэлэнхэй.

Эрхим даа, юу хэлэхэб!

Цехые даагшын хойноһоо ябалсажа, бүд нэхэгшэдэй эрхим—Ключникова Зинаида Григорьевнатай танилсана, уулзанабди. Гушаад наһатай. Шүрбэһэлиг нарихан бэетэй эхэнэр. Хоёр станогто хүдэлнэ. Наранай элшэ аргамжа мэтэ айхабтар ута нарихан, мүнгэлиг сагаан утаһануудые арбан хургаараа үлэ мэдэг дүнгэжэ, урагшаа халта тонгойн зогсоходоо, эгээ ямар нэгэн арфа дээрэ наадажа байһан мэтээр үзэгдэнэ. Нээрээшье энэ станогынь асари ехэ арфа мэтэ. Аялга абяаниинь шье бүдүүн шанга утаһа татажа, наяргажа байһан хүсэтэ мундуу хүгжэм шэнгеэр соностоно.

— Зина, сайн! Һониноо хөөрэжэ үгэ!—гэжэ Дмитрий Михайловичай энеэбхилхэдэ, Ключникова асари томо тэрэ «арфаһаа» һалажа ялаһаншуугаар бидэн тээшэ эрьелдэн зогсобо.

— Һониншье юун байхаб даа. Хүдэлөөд лэ байнабди.

— Даалгабаритнай?

— Дүүргэнэбди ходо бригадаараа.

— Хаанахи бэлэйт?

— Баруунайб... Лён ургуулдаг газарһааб... Эхэмни залуудаа полотно нэхэдэг юм һэн. Тэрэ аппарадынь мүнөөшье гэрэймнай армаг соо хаяатай, хадагалаатай гэлсэдэг. Урдань магазинда «мануфактура»—бүдшье хомор байхаһаа гадна, манай үбгэ эсэгынхи адаг үгытэй һуудаг һэн гэлсэдэг. Тиигээд лэ хүгшэн эжымнай хорёо сооxоноо лён ургуулжа, бүхэли үбэлдөө тэрээнтэеэ носолдодог һэн ха даа... Эндэ анха ажалда ороходом, хүгшэн эжыһээмни сэхээр баярлаһан хүн үгы байгаа бэзэ... Нэгэтэ манайдаа айлшалжа ерэхэлэнь, тэрэнэ эндээ оруулжа үзүүлһэн хүм. Одоол гайхахыса гайхажа, тархяа һэжэрээ һэн.

— Дуулана гүт. Манай Зина ехэ түүхэшэ хүн юм. Ганса хүгшэн эжынгээшье бэшэ, харин бүхы Росси дотор анхан мануфактура бүд нэхэлгын ямар үндэһэ унгитайгаар хүгжэһэн тухай бүришье оншотой бэрхээр домоглон хөөрэхэдөөшье ядахагүй,—гэжэ Любовников магтаба. Үшөө:—энэ хүмнай заочно һуралсадаг юм. Тиихэдээ энэ мэтые одоол шудалангүй яахаб,—гэжэ нэмээбэ. Зина энээндэшье балай хэмшээрхэбэгүй.

— Өөрынтнай ажал?

— Өөрыншье ажал байгаа юм аабза,—гээд үргэлжэлүүлхэдэ, дарганиь таһа дүүрэжэ:

— Зина түсэбөө һараһаа һарада холо үлүүлэн дүүргэдэг. Юундэб гэхэдэ, онгосонуудай хурдан түргэнөөр һэлгэхэ шэнэ арга шудаланхай. Мүн арбаад залуушуулые энээндээ һургадаг. Партиин гэшүүн,—гэбэ. Үшөө хани басагадтаа Зинын холо туһалдаг, һанаагаа зободог, хүдэлмэриин дүн ходо зүбшэлсэдэг, дүй дүршэлөө андалдажа, бултадаа жэгдэ һайнаар хүдэлдэг болохын хойноһоо оролдодог тухай хөөрэбэ. Жэшээнь, утаһанай таһаршахада тэрэниие залгаха гү, али онгосо һэлгэхэ ехэ хүшэр нобшохон ажал гарадаг ха. Тиихэдэнь Зинада хандалган болодог. Зина тума-ямагүй ошожо, хүршэ нүхэдтөө хамаг шадалаараа туһалдаг.

— Нэгэнэйнгээ баярлахада, булта баярладаг, һаатаашахадань булта һанаагаа зободог, һайн һанаагаараа бэе бэедээ туһалдаг болонхойбди. Энэ бүхы фабрикымнай жама ёһо болонги,—гээд нүхэр Ключникова тобшолбо.

Нигэжэ нүхэр Ключникова мэтээр бүхы коллективэйнгээ аша туһа болдожо, шударгы бэрхээр хүдэлжэ байһан басагад бэреэдүүд, мүн эрэшүүлшье дурсагдаһан цехтэ нилээд олон ха.

— Бүд нэхэгшэ 100 хүмнай имагтал эрхим—нэгэдэхи сортын сэмбэ гаргадаг юм. Урда, хойнонь шье манай фабрикада имэ юумэн үзэгдөөгүй юм. Эндэ шэнэ түсэблэлгэ болон экономическа талаар урмашуулгын болото үрэ дүн харагдана. Нооһо алмаһан, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлһэн хүн бүхэн өөр өөрынгөө дүнгөөр шагнал, урмашуулга
бүри һайнаар оролдожо
гээд нүхэр Любовниковой
бүришье олон юумэн эли
бэ...

— Дмитрий Михайлович,
рөө хэр угтажа байна гэ

— Хэзээ хэзээнэйхиһээ
Май һарамнай жэлэй бүхы
һаа үлэмжэ ехэ үлзытэй
нико-экономическа бүхы
эрхим һайн. Энэ—һайн
бэлэг!

...Оньһон шэжэмтэ стан
түргэнөөр хүдэлнэ, сэмбэ
урдан намирна. Тэдэнэй
матай дорюун, улаан пү
гад бэреэдүүд сүлөөгүй
ажал хүдэлмэриингөө хү
доро абьяас зоригоо улам
нэ...

Тэрэл үдэшэнлөө манай
ледэй театрта «Бултанаа
һан» гэжэ Улаан Арми
атрай табиһан Назым Хи
харахаяа ошобобди. Тэд
һал үнөөхи Любовниковт
шабабди.

— Гансаараа ерээ гү,
Михайлович?

— Үгы бэд даа, ти
болохоб. Энэ Валентина
—һамгамни, утаһа ээрэ
сагты: бүд нэхэгшэ Вал
на...—гээд баһа хэдэн н
нилсуулба.

— Бидэшни бүхы бр
нэрөөрөө театр, кинодо
һоор үнинэйбди. Аяар М
атрай ерээд байхада, бү
олоороо ерээ гээшэ хабди
ажалайнгаа һүүлээр эн
ехэ сэнгэлиг, зохид бай
һаа нэгэмнай билет ху
даг даалгабаритай юм. Х
най бусадшье даал
дүүргэдэг...

Тиин баһал үдэрэйхи
лажа хөөрэлдэжэ эхил
хонхо жэнгирбэ. Партер
бабди...

Һониншье, гоёшье бай
коммунис ажалтанай ш
шалынь ажал хүдэлмэр
амаржа байха үедэньш

Имэ хүнүүд манай
горхол, үлигэр жэшээ!
дэй аша туһаар хүнгэн
промышленностьмнай х
рөөр хүгжэн амжана

Р. Ц

ТОО, БАРИМТАНУУД

✦ **Орон дотор нэгэ минута соо 1000 паар гутал гаргагдана. Тиихэдэ 1970 ондо минута соо 1180 паар гутал, 18,5 мянган метр бүд гаргагдадаг болохо. Оронноймнай хүнгэн промышленность 1970 ондо нэгэ үдэр соо 26,0—26,9 миллион метр бүд, 4500—4800 мянган хэһэг нэхэмэл хубсаһа бүтээн гаргаха байна.**

✦ **1966—1970 онуудта арад зоной хэрэглэхэ эд бараа бүтээн гаргадаг промышленностиие хүгжөөлгэдэ 15 миллиард шахуу түхэриг һомологдонхой. Энэ хадаа үнгэрһэн табан жэлэйхиндэ орходоо хоёр дахин шахуу ехэ болоно.**

✦ **Хүнгэн промышленностьдамнай арад зоной хэр бараа гаргадаг 20 гаран һалбари ороно. 1966—1970 бүтээн гаргаһан продукциинь ургалта 1961—1965 он орходоо хоёрһоо үлүүтэй дахин ехэ болохо юм.**

✦ **1970 ондо 9,5—9,8 миллиард метр бүд, 1650— лион хэһэг дотор болон гадар трикотажна хубсаһан, миллион паар арһан гутал үйлэдбэрилэгдэн гаргагд**

✦ **Табан жэл соо 300 шахуу шэнэ томо предпри дахаар, 100 гаран фабрика, завод шэнэдхэгдэн заһаг раалагдана.**

(Календарьһаа

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ ТУХ

АМЖАЛТА—ОРОЛДОЛГЫН ХҮ

✦ **Энэ хонишон һүүлэй гурбан жэлдэ удаагуур зуун эхэ хонин бүриһөө 107—113 хурьга түлжүүлээ.**

✦ **Хамта 566 хониһоо гурбан жэл соо 1796 түл абаа. Хурьган бүхэниие 26—28 килограмм шэгнүүртэй болгожо эхэһээнь һалгаана.**

ХАЛБАЙН САГААН Хоргын нуурай эрьедэ дүтэхэнэ зохидоор түхеэрэгдэһэн дарагар һайн гэр, хонидой шэнээргэ байра холоһоо харагдадаг.

Энэмнай эрхим һайн ажалаараа республика соогоо мэдээжэ болоһон Яруунын совхозой түрүү хонишон Цыдып Дылгырович Бадмаевай даадаг отарын үбэлэй байра гээшэ. Цыдып Дылгыровичые өөрыень гү, али тэрэнэй нүхэр Цыпилма Эрдынеевна Цыреновае һураглалаа һаатнай, тэдэн тухай дуулаагүй, мэдэхэгүй хүн тэбхэр сагаан Яруна соо хомор байха. Нээрээшье эдэнэй хэниинь хэншье гэшэгүй ажалша бэрхэ, яһала суутай солотой болоһон хүнүүд. Цыпилма Эрдынеевнань Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутадаар һунгагданхай.

Һүүлэй дүрбэн жэлдэ Цыдып Бадмаевай хүтэлбэрилдэг отарынхид удаа удаагуур зуун эхэ хонин бүриһөө 100 һайса гаран хурьгадые абажа түлжүүлнэ. Жэшээлхэдэ, нёдондо бүхы 566 эхэ хониһоо 628 түл абаа гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриһөө 111 хурьга түлжүүлээ, хонин бүриһөө 4,3 килограмм ноохо хайшалаа һэн. Хурьган бүхэниинь эхэһээ һалгаагдахадаа 28 килограмм татаа. Байгша ондо баһал зуун эхэ хонин бүриһөө 113 хурьга түлжүүлжэ шадаа. Энэмнай гансашье Яруунын аймагта бэшэ, бүхы республика соо эгээл һайн үрэ дүн болоно.

Имэ ехэ үрэ дүн, эрхим амжалта миил зүндөө туйлагдаагүй. Цыдып Дылгырович Цыпилма Эрдынеевна хоёр арбаад жэлдэ хонин ажал дээрэ таһалгардагүй хүдэлхэ зуураа, энэ мэргэжэлые арбан хургандаал адляар шудалаа, хонишоной хүдэлмэриин бүхы орёо нарин оньһые жэншэдгүй шадаха, мэдэхэ болоо гээшэ.

Хэнэйшье мэдэһээр ажалай дүршэл шадабари, мэргэжэл гээшэмнай бэлэхэнээр хүндэ олдошогүй. Эсэшэ сусашагүйгөөр, үнэн зүрхэнһөө оролдожо, бүхы ухаан бодол, хүсэ шадалаа гарган хүдэлһэн хүн лэ юумын урда ородог, амжалта туйлададаг байна бшуу.

Цыдып Дылгырович Цыпилма Эрдынеевна хоёрнай хамтын ажалда хүсэ шадалаа гамнангүй ябадаг. Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо урда ямар ехэ уялгатай байһанаа һайн мэдэжэ ябадаг хүнүүд. Тиимэл хадаа совхозой баялиг—хонин һүрэгые түргэн олошоруулхын түлөө шадалаараа оролдоно.

— Хайшан гээд, ямар аргаар жэлһээ жэлдэ имэ һайн үрэ дүн туйлана гээшэбта, ямар нюусатайбта?—гэжэ асуухада, нүхэр Бадмаев бага миһэд гээд, дарууханаар нигэжэ хэлэдэг:

— Манайшни ажалда тэрэ шухала, энэнь шухала бэшэ гэхэ юумэн үгы, бултал хуу харюусалгатай, хоорондоо нягта холбоотой юм. Жэшээнь, хонидоо хабар, зун, намар ёһоор адуулаагүй һааш, туранхай, муу байгаад, хаһа сагтаа ототой болохогүй, ороондо орохогүй. Һүүлдэ түлынь үлбэр муу байха бшуу. Хонидые нэгэшье үдэр мууса адуулжа үһалаагүй һааш, абаһаар лэ турашаха, һүүлдэнь тэрэниие дахин хүсэ шадал абхуулхын тула бүхэли һара хэрэгтэй,—гэнэ ахалагша хонишон.

Тарган хонид хаһа сагтаа ототой болодог, түргэн ороондо ородог гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ хабар эртэнһээ хонидоо һайнаар адуулжа, хүхэ ногоо садатарнь эдеэлүүлхые оролдодог. Бэлшээреэ ходо һэлгэжэ, нэгэ газарайнгаа ногоо ехээр муудхаангүй, сагтань ээжэлүүлжэ байгаад адуулна. Хонидой эсэхэ, ябадалдаа сагаа гээхэгүйн тула ехээр зайлгадаггүй, тогтоожо байгаад адуулдаг.

— Искусственна аргаар үрэжүүлгые зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ ехэ удха шанартай,—гэжэ Цыдып Бадмаев хөөрэдэг юм.

Энэ отарада пунктдань лаборатори бии. Мүн үрэжүүлэгдэһэн, үрэжүүлэгдээгүй хонидые илгаха олон хорёо байдаг. Ариг сэбэр, зоотехнигэй заабари һайн сахигдана. Эдэнэр үглөөгүүр эртэ бодожо, хонидоо үсөөншэгөөр хэдэн бүлэг болгожо таһалаад, тэдэндэ дүрбэ-табан бэдэрдэг хүгтэй хусануудые табина. Тиихэдээ хонидые обооруулангүй, тараажа байгаад, хусануудта бэдэрүүлдэг. Хонишод булта байжа тон нарилаар хаража, ототой болоһон хонидые дары илгана. Юуб гэхэдэ, ототой болоһон хонидые хаһа сагтань обёоронгүй үнгэршоо һаа, һүүлдэнь тэрэнэй дахин ороондо орохоор болоторнь хүлеэхэ, үнэтэ сагаа гээхэ болохош. Һүүлдэнь түл абалгашье упжагайрха. Ототой болоһон хонидоо һүрэгтэ ниилүүлэнгүй, амяарайнь байлгажа үрэжүүлнэ, харин бэшыень бэлшээридэ гаргадаг.

Үбэл эртэ—январь, февраль соо абтаһан хурьгад тобир һайн байдаг гэжэ Цыдып Дылгырович тоолодог. Тиимэһээ хонидоо август, сентябрьда үрэжүүлнэ.

Хонидоо үрэжүүлжэ дүүргээд, тэдэнээ шадаал һаа һайса таргалуулха гэжэ оролдодог. Тиимэһээ зунайнгаа бэлшээриин муудажа эхилхэлээр намаржаандаа зөөжэ ошоод, хонидоо талха тарианай һуурида, сабшалангай хэнзэ ногоондо адуулна. Иигэжэ оролдоод байхадань, хонидынь хуу нэгэ жэгдэ тарган, хүсэ шадалаар һайн үбэлжэлгэдэ ороно ха юм.

Үбэлдөө тэдэнэр хонидойнгоо хурьгалха болотор саһа багатай, хагда элбэгтэй газарта баһал адуулжа гарана. Түрэхэ хонидые үдэр үдэртэ бэлшээри руу туугаад байгаа һаа, хүйтэндэ туража, муудажа болохо. Энээниие хараада абажа, Цыдып Дылгырович хонидоо зүбөөр адуулхынгаа хажуугаар түс бүридэнь үдэрэй 1,5 килограмм үбһэ гү, али зеленко, 200 грамм талха тарианай зүйл эдюулдэг. Хонидой хорёо соо зун бэлдэһэн хуһа, бургааһанай набша намаа, модоной шэлэ
дабһан таһалдуулагд

— Һайса харууһа
лээд хонидые үбэлд
яахашьегүй, ноохоной
бэедэньшье һайн ба
хэ хонид гээд, үдэр
заагаа хаажа һууһа
гэжэ һанагшаб,—гэ
маев хөөрэнэ.

Үбэлэй сагта хон
нэгэ дахин үһалдаг
шуурган, шанга
һаань, хонидоо газа
эдеэлүүлнэ. Тиигэжэ
һайса үгэлсөөд, зү
адуулагдажа байхада
бэртэхэгүй, эдиһэни
гэсэтэй, хурьгадын
байна бшуу.

Хонидой олоор хү
хэһээ холо урда ба
заһажа дулаална, сэ
та хаамжануудыень
зинфекци хэнэ. Эгээ
болоһон, түрэхэ дүтэ
урид һүрэгһөө илга
эдеэлүүлдэг, холын
гаргадаггүй. Нарай
рамсаар тэдэниие
заабариин ёһоор ай
һайса долёолгоно,
нута тухай болоод, х
хоожо хүхүүлдэг. Э
датараа эдиһэн хурь
даг гэжэ тэдэнэр тоо

Эхир хурьгатай гү
хайшаг хонидые ил
һайн рационоор эд
рууһална. Хурьгаа
һаань, ондоо һүтэй
заядаг, һү угжад

— Хурьгадай өө
байхадал ехэ гайта
нарин байха, хони,
ниие наринаар хара
гэжэ Цыдып Дылгыр

Олон жэлэй түр
эсэшэ сусашагүйгөө
бүхы ажалаа болж
хэдэг байһанай аша
Бадмаев, тэрэнэй нү
Цыренова эрхим үрэ
Саашадаашье туйл
«Россиин Федерации
рилгын мастер» гэ
дэ дэмы хүртөөгүй б

Ц.-Д. ДЫМ
Яруунын аймаг.

ТЕЛЕГРАФ ХИЛЬЫН ЦААНАҺАА РАДИО

[К]ЕННЕДИИЕ [...]ҺАН ТУШАА

[...] ТАСС-ай корреспон-[...]рошников иигэжэ дам-

[Р]оберт Кеннедиие алаһан [...]а хамаатай шэнэ мэ-[...]-Анджелесһээ абтана.

[...]а тиишэ ошоһон Сирхан [...] гэжэ гэмнэгдэһэниинь [...] гансаараа ябуулга хэ-[...]-националист гэжэ ан-[...]о полициин ба бусад [...]органуудай бүхы тусхай-[...]ууд соо хэлэгдэдэг бай-[...]алгын бии байһан тухай [...]одорхой гэршэ үгы гээд [...]лициин министр Кларк [...] тусхай мэдүүлгэ хэһэн

[...] нюдөөрөө хараһан хү-[...]нэй ёһоор, Сирхан нү-[...] болоо гээшэ ха. Р. Кен-[...]уулиин аппаралай хү-[...]эй нэгэн Санди Серра-[...] Кеннедиин үгэ хэлэһэн [...]шагүй үдэшэ «Амбасса-[...]үүдэндэ байгаа. Буугай [...]үүлээр хэдэхэн секун-[...] байхада, отельһээ за-[...]гүйжэ гараад, «бидэнэр [...]даабди» гэжэ хашхараа [...] Серрана июниин 6-да [б]айна.

[...] гээд мэгдэцэһэн Сер-[...]. «Бидэнэр Кеннедиие [...]ээд тэрэ эхэнэр харюу-саа. Энэ үедэ эхэнэрэй хажууда танигдаагүй залуу хүнэй гүйжэ ерэхэдэ, «бидэнэр Кеннедиие буудаабди» гээд тэрэ дахяад хашхараа, һүүлээрнь тэдэнэр хоюулан хайшаашьеб үгы болошоо. Санди Серранын тусхайтаар хэлэһэниинь иимэ байна.

Болоһон ушарые нюдөөрөө хараһан баһа нэгэ хүн, нютагай негрнүүдэй организацинуудай нэгэнэй ударидагша Букер Гриффин полицида асуултада ороходоо иигэжэ мэдүүлээ. Хорлолгын хэгдэхэһээ хэдэн минута урид гэмнэгдэгшэ Сирханай эхэнэртэй суг байхыень хараа һэм. Тэрэнэй шарайнь Санди Серранын харуулан хэлээшэтэй тааралдана. Иимэ шэнэ мэдээнүүдэй абтаад байхада, гэмнэгдэгшын баригдаха үелэ тэрэнэй бэеһээ хэдэн зуун долларой саарһан мүнгэнүүдэй олдоһон баримта ондоо удхатайгаар сэгнэгдэхэ болоно. Энэ гэмтэ ябадал хэхын тулада Сирхан хэнһээшьеб хүлһэ абаһан байжа магад гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ багсаан бэшэнэ.

Лос-Анджелесэй полици Серранын харуулһан шэг шарайгаарнь танигдаагүй эхэнэрые бариха зүбшөөл үгэһэн ордер тараагаа, «Роберт Кеннедиие алалгада нэгэнһээ олон хүн хабаадаһаншье байжа болоо» гэжэ мэдүүлгэ хэхэ баатай болоһон байна.

«Үгэсэлгэ хэгдэһэн байжа магад» гээд бүри саагуур хараһан мүрдэлгын органууд мэдүүлээ.

Сенатор Роберт Кеннедиие алаһан тухай хэрэгээр мүрдэлгэ үргэлжэлүүлэгдэһээр. Тэрээнһээ ямар үрэ гараха гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэй байна. Американ ажабайдалай таһаршагүй хубинь болоһон политическэ шалтагаанаар хэгдэдэг алалга хюдалгануудые мүрдэлгын дүршэл дээрэһээ хаража үзэхэдэ, мүрдэлгын түрүүшын үлэрнүүдтэ «полициин хайша хэрэг байһан дээрэһээ» президент Джон Кеннедиие хорлоо гэжэ һэжэглэгдэһэн Освальдын алуулһан шэнгеэр гэмнэгдэгшэ хосорон һаладаг гү, али Мартин Лютер Кингые алагша шэнгеэр мүр сараагүйгөөр үгы болошодог байна.

ПАРТИ ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ХҮСЭН БОЛОНО

СОФИ. (ТАСС). «Засаг түрын хүдэлмэришэн ангиин гарта, ажалшадай гарта байхада, шэнэ ажабайдал зохёон байгуулгые марксистско-ленинскэ партиин хүтэлбэрилдэг байхада ямар ехэ амжалта туйлажа болохоб гэжэ Советскэ Союзай табин жэлэй дүй дүршэл харуулжа үгөө» гээд «Работническо дело» газетэ июниин 7-до бэшэһэн байха юм.

Социалис байгуулалтада БКП-гэй дүүргэдэг үүргэ «Социалис общество дотор парти хүтэлбэрилхы хүсэн болоно» гэһэн гаршагтайгаар А. Кожухаровай бэшэһэн статья соо тэмдэглэгдэһэн байна.

Парти ба арадай нэгэдэл тухай тогтоходоо, автор иигэжэ бэшэнэ: «Дүүргэлтэ болгохыень ажалшадые партиин уряалдаг программа хадаа социализм ба коммунизм байгуулха ябадал болоно, энэ программын тодорхой зорилгонууд бүхы ажалай хүнүүдэй аша туһада зорюулагдана. Парти ба арадай бата нэгэдэлэй үндэһэ һуурнь иимэл даа. Болгариин коммунистнууд өөрынгөө уялгые дүүргэнэ, саашадаашье эрхимээр дүүргэхэ, зол жаргалай, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын түлөө тэмсэхэдэнь арадые зоригжуулдаг, эмхидхэдэг, толгойлдог байха».

УРДА ВЬЕТНАМДАХИ ДАЙН БАЙЛДААН

ЛОНДОН. (ТАСС). Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Сайгоной түбые июниин 7-до үүр хираалжа байхада ракетэнүүдээр буудаа. Рейтер агентствын корреспондентын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, президентын ордондо, Вьетнамдахи американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша генерал Уэстморлендын ажалладаг байһан байшанда тон дүтэхэнэ ракетэнүүд тэһэрээ.

Сайгоной урда ба баруун тээнь зэргэлһэн Лонган провинцидахи американ-сайгон сэрэгүүдэй ээлжэ байһан газарые патриодууд июниин 7-до мүн лэ ракетэнүүдээр буудаа.

Урда Вьетнамай ниислэлэй Шолон гэжэ кварталда туһамаршадай сэрэгүүдэй болон Сайгоной энэ районой горитой хубиие хинажа байһан арадай сүлөөрэлтын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй хоорондо тулалдаан үргэлжэлһөөр.

Кхесани райондо үсэд шанга байлдаанууд болоһоор. Кхесани шадар американ далайн-сэрэгэй пехотын 50 солдадые сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй подразделенинүүдэй сэрэгшэд июниин 6-най үглөөгүүр хүлһөөнь буулгаа. Энэ райондохи далайн-сэрэгэй ябаган сэрэгшэдтэ бомбардировочно авиаци туһалаа.

[А]ЖАЛШАДАЙ ЭРИЛТЭНҮҮДЫЕ [Х]ҮСЭДӨӨР ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

[...] (ТАСС-ай корр.). Удаан [...]айруулһанайнгаа һүү-[...]ришэдэй гол эрилтэнүү-[...]ствын болон ээзд бая-[...]гэжэ орохо тудам орон [...]вко хэгшэдэй тоо үсөөр-

[...] июниин 7-ной үдэр тү-[...]балга үнэндөө һэргээг-[...] транспорт—автобусууд, [...]ейбусүүд, трамвайнуул [...]инууд, почто хүдэлжэ [...] һургуулинууд, олон [...]панинууд нээгдээ. Хаа [...]рбан неделиин турша [...] хэһэн хүдэлмэришэд [...]д правительствын бо-[...]шуулай буулта хэхыень [...]аал һүүлээр өөһэдын-[...]фрикануудта, эмхи зур-[...]саһан байна. Тэдэнэр [...]тойгоор, эмхи гурим-[...]эл хэһэнэйнгээ ашаар [...]аа. Июниин 7-ной га-[...]лолго хэһэнэй ёһоор, [...]промышленностиин һал-[...] салин хүлһэн 13—18 [...]эмээ.

«Рутье»—ашаанай ма-[...]он түмэн жолоошодые [...]эрлэдэг—салиндаа 26 [...]эри абаха болоо. Хү-[...]дэлмэришэд тэмсэл хэ-[...]ажалта туйлаа: тэдэн-[...]осоо хэхэдээ, промыш-[...]дэлдэг хүдэлмэришэдтэ [...]одэг салин хүлһэнэй [...]лын хэмжээн хараада абтаха. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, тэдэнэй салин хүлһэн горитойгоор дээшэлһэн болоно.

Ажалшадай эрилтэнүүдые хангахаһаа ээзд баяшуулай үсэдөөр арсажа байһан лэ газарнуудта хүдэлмэришэд забастовко хэнэ гээд ВКТ-гэй июниин 7-до толилһон мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Забастовкые зорюута унжагайруулхын тулада правительство болон ээзд баяшуул али бүхы арга бэдэрнэ гээд «Юманите» тэмдэглэһэн байна. Ажалшадые эмхигүй болгожо, харата аашануудые гаргалгада таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо гэһэн урдынгаа тактикые правительство ба ээзд баяшуул хэрэглэнэ.

Забастовко хэгшэд тэмсэһээр лэ байхадаа, Франциин бүхы хүдэлмэришэн ангиин талархал ба дэмжэлгые хүлеэнэ. Забастовко хэгшэдтэ туһалха фондо мүнгэ зөөриин шэнээр орожо байһан тухай газетэнүүд үдэр бүхэндэ мэдээсэнэ. Гансахан лэ июниин 6-най мэдээнүүдые абажа үзэе: ВКТ-гэй түмэр замшад 10.000 франк, почтын хүдэлмэрилэгшэд—10.000 франк, арадта туһалха француз бүлгэм—180.000 франк, РКТ-гэй бүд нэхэгшэд—5.000 франк оруулһан байна.

Забастовко хэгшэдэй зарим хубиин өөһэдынгөө эрхые хангуулангүй байхадань ороной олониитэ тэсэхэгүй. Правительствын болон ээзд баяшуулай мэхэ гохо заабол буруутаха гээд «Юманите» газетэ бэшээ.

„БҮГЭДЭНДЭ МАРТАГДАҺАН"

ТЕАТР

Бүгэдэндэ мартагдаһан доктор городой үйлсэнүүдээр ори гансаараа зайгуултана, һүниин кафедэ орожо, һогтуу хүнүүдэй хүхилдэхые адаглан харана. Теэд тэрэниие хэншье мүнөө хэрэгсээнэгүй. Үнгэржэ ерэхэдээ, танил нүхэдыньшье, үнэн сэхэ шабинарыньшье, урдань сугтаа хүдэлжэ байһан хүнүүдшье тэрэниие харанагүй. Гэбэшье наһатай болоһон доктор бэеэ танюулхые, тэдэнтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхые оролдоно. Дэмы даа. Хүн бүхэн тэрэнһээ тэрьелжэ, «танинагүйбди» гэһэн түхэлтэйгөөр холодоно.

Бүгэдэндэ мартагдаһан доктор городой үйлсэнүүдээр ори гансаараа зайгуултана. Арад зондоо аша туһатай юумэ хэһыень юундэ хүнүүд мартаа гээшэб?

Али бүгэдэндэ мартуулхын тула бүмбэрсэг дэлхэйн зүг бүхэндэ алдаршаа һэн гү?..

Турциин элитэ уран зохёолшо Назым Хикмедэй «Бүгэдэндэ мартагдаһан» гэжэ зүжэг Советскэ Армиин Центральна театрай репертуарта үни хада оронхой. Ажабайдалай, мүн үе сагай шухалын шухала асуудалые дайраһан зүжэгые харахадаа, хүнүүд гансашье зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэдэггүй, харин «бишье өөрынгөө ажабайдалые хэр зэргэ түбхинүүлжэ ябанабиб?» гэжэ шүүмжэлэн бодохо юм.

РСФСР-эй габьяата артист Б. А. Львов-Анохиной табиһан тус зүжэгые манай улаан-үдынхид хани халуунаар угтажа, шухала рольдо наадаһан **РСФСР-эй арадай артист** (докторой). Гүрэнэй шангай лауреат М. М. Майоровто баяр баясхалан хүргэнэ. Хүргэнгүй яахаб! Докторой ролиие бэлиг шадабаритайгаар наадаһанайнь ашаар бидэ докторой абари зангые, түхэл шэнжые, һанал сэдьхэлые эли бодо ойлгоошье һаа, харин тэрэнэй гансаардалга, бүгэдэндэ мартагдаһан ушар хэзээдэшье мартагдахагүй.

Юундэ?..

Алдар габьяатай болоһон, бүгэдэнэй магтаал һайшаалда хүртэһэн доктор нэн түрүүн эсэгэ, хани нүхэр гээшэ. Алдар габьяагайнгаа манан соо һогтоһон доктор ажабайдал тухай түрүүшээр дэн лэ хүнгэнөөр бодоно. Ушар тиимэһээ түрэл басаганайнгаа саашанхи хуби заяан тухай ёһотоор бодонгүй, миин лэ алдар габьяагай хойноһоо уланхатан оролсоно. Гэбэшье тэрэ дээрэлхүү һанаатай бэшэ, харин үбшэн ядаруу хүнүүдые хаба шадалаараа аргалхые, тэдээндэ зол жаргал заяалсахые оролдоно.

Муунь гэхэдэ, тэрэнэй һайн һайхан һанал бодолые хани нүхэрынь (артистка Е. М. Кудрявцева) ойлгоногүй, ганса өөр тухайгаа бодоно. Залуу һамганайнгаа мэдэлһээ гараха шадалшьегүй һаа, тэрэнэйнгээ хүйтэржэ эхилһые үбгэн доктор тухайлаад, инаг дуран тухай хэлэхэеэ болино.

Эгээл энэ үедэ үбгэн доктор кафе соо архидажа һууһан, ямаршье ажал хүдэлмэри хэдэггүй, городой үйлсэнүүдээр үдэр бүхэндэ зайгуултан ябадаг парикмахер спортсмен хоёртой уулзаад, тэдэнэй хөөрөөе анхаралтайгаар шагнана. Үе сагтаа алдар габьяатай ябаһан хоёр эрэшүүлэй уйдхар гашуудалтай хөөрөөе шагнахадаа, доктор өөрынгөө ажабайдал, алдар габьяа тухай сэдьхэлэй гүнзэгыһөө бодожо, һанаата боложо эхилнэ. Энээн тухайда залуу һамгандаа хэлэхэдэньшье туһа болоногүй.

Эгээл иимэһээ үбгэн докторой һанаа сэдьхэл хоёр тээшээ хубаалдажа, зобожо захална. Теэд ямар һаналтай хүниинь илахаб? Энээн тухайдаа хөөрэлдэжэ, уйдхар гунигаа, үйлэ зоболонгоо тарааха хүншье байхагүй. Гэбэшье алдар габьяагай хойноһоо шунахайгаар ороһон хүниинь диилэхэ хэбэртэй. Тиихэдэ тон лэ юрын түхэл шэнжэтэй, абари зантай хүниинь алим бэ? Үгы даа. Энэ хүмнай дэн лэ хилбархан, өөрыгөө хамгаалха шадалгүй байшоо.

Хэрбээ һамганиинь үбгэндөө үнэхөөрөөшье дуратай, үнэн сэхэ байгаа һаа, энэ шахардуу үедэнь туһалха, нүхэр ёһоной зүбшэл үгэхэ байгаа һааб даа. Һамганайнь сэдьхэлые тад ондоо түхэлэй, үбгэн доктор мэтэ алдар габьяагай хойноһоо уланхатаһан залуу ассистент (артист Л. С. Кукулян) ээлжэ эхилһэн байгаа бшуу.

Өөртэнь тон шахардуу, харюусалгатай үедэшье үбгэн доктор зүб шиидхэбэри олоогүй, харин алдар габьяагаа аршалхын тула, агууехэ эмшэлэгшэ гэһэн хүндэтэ нэрэеэ гутаахагүйн тула ори гансахан басагаяа алдажархина.

Түрмэһөө мултарһан үбгэн доктоорые хэншье хэрэгсээнэгүй, бултадаа тэрэнһээ тэрьелнэ. Бүгэдэндэ мартуулаашье һаа, урдань эрхилжэ байһан мэргэжэлээ орхингүй, хүн зондо аша туһатай юумэ хэхэ гэжэ шиидэнэ.

Гансашье үбгэн докторой орёо хүшэр ажабайдалтай танилсана бэшэбди, харин бидэнэй урдуур олон янзын абари зантай, элдэб тушаалтай хүнүүд һубарилдан үнгэрнэ. Шухалань гэхэдэ, капиталай оронуудта ямаршье тушаалтай хүнүүдэй хуби заяан һэбхи, һүүлэй һүүлдэ хэндэшье хэрэгсээгдэхэеэ болёод, бүгэдэндэ мартагдашоод ябаха хубитай юм гэжэ Назым Хикмет үшөө дахин һануулна.

Зүжэгтэ хабаадаһан артист бүхэн яахын аргагүй һайнаар, эршэ зоригтойгоор наадажа, герой бүхэнэй образые улаан-үдынхид үни удаан мартахагүй байха. Зүжэгэй зүйл бүхэн хүнгэхэнөөр, юрэнхыгөөр шэмэглэн зохёогдоошье һаа, удхададаа түгэс таараһан, хөөрэжэшье һуухада аятай зохид байна. Энэ талаар уран зурагшад П. П. Гусева В. М. Зайцева хоёр онсо өөрын түхэл маягтай шиидхэбэри оложо шадаа.

М. ОСОДОЕВ,
манай тусхай корр.

Зураг дээрэ: 1. Доктор — РСФСР-эй арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат М. М. Майорэв— «Бү һанаашархагты, һохор болоһон хүбүүетнай заатагүй аргалхал байхаб. Тэрэтнай хараха». 2. Докторой һамган (артистка Е. М. Кудрявцева) ассистент (артист Л. С. Кукулян) хоёр одоошье уулзаба.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ОАГ США-да АЛБА ХЭНЭ

«Америкын гүрэнүүдэй эмхидэл (ОАГ) адляар хүндөө буураһан ондоо тиимэ эмхи үгы ёһотой. ОАГ гээшэ хэндээшье туһагүй, хуушарһан, хүндэгүй болоһон, Латиин Америкын арадуудай зүгһөө заашье дэмжэгдэхэеэ болиһон эмхи мүн гэжэ Латиин Америкын ниислэл бүхэндэ хэлсэдэг болоо». Венесуэлын парламентын депутат Тарре Мурси Америкын гүрэнүүдэй эмхидэ эгээл иимэ сэгнэлтэ үгэһэн байна.

ОАГ (Америкын гүрэнүүдэй эмхи) 1948 оной апрелиин 30-да эмхидхэгдэһэн юм. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй баруун хубидахи бүлэг оронуудай энэ эмхи Латиин Америкын 19 оронһоо, США-һаа бүридэнэ. Энээндэ һаяхан Барбадос, мүн Тринидад ба Тобаго гэжэ гүрэн ороһон байна. ОАГ США-гай үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн, мүнөө Америкын доллароор дэмжэгдэжэ байдаг. Штаб-байрань Вашингтондо.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ, түби дээрээ аюулгүй байдал сахиха, гэшүүн гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаае эбэй ёһоор шиидхэхэ гэһэн зорилгонууд ОАГ-ай үмэнэ ёһын тулада табигдадаг. Тус эмхи түбиингөө оронуудай экономическа, социальна, соёлой хүгжэлтэдэ туһалха зэргэтэй гэжэ устав доторнь хараалагдана. ОАГ бодото дээрээ ондоо үүргэ дэлгэрүүлдэг юм. Америкын империализм Латиин Америкын оронуудые экономическа талаарнь дарлаха ябадалда энэ эмхиешье хэрэглэдэг байна. ОАГ-ай хорин жэлэйнь түүхэ эндэ хэлэгдэһые гэршэлнэ.

ОАГ-ай эмхидхэгдэхэ үедэ тэрээнэй дээдэ орган—гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй конференци дээрэ Латиин Америкын оронуудта экономическа харилсаанай хэлсээн гэдэтые Вашингтон баадхаһан юм. Экономическа харилсаа байгуулха нэрэ зүүһэн тэрэ хэлсээнэй үндэһөөр, Америкын капиталые Латиин Америкын оронууд худар зөөхэ зохид арга хангагдаа һэн.

Венесуэлын ниислэл Каракаста 1954 ондо болоһон ээлжээтэ конференци дээрэ США-гай түлөөлэгшэдэй баалалта хэһэнэй шалтагаанаар, «коммунизмда эсэргүү резолюци» баталан абтаһан байгаа.

Тэрэнэй үндэһөөр, США хадаа вашингтонойхидой һанаанда таарадаггүй политическэ гуримтай гүрэнүүдтэ эсэргүү хэмжээ абаха, үнгэрхэдөө зэбсэгэй хүсөөр дайлан орохо эрхэтэй болоһон юм. Пентагон, тэрэшэлэн США-гай гүрэнэй департамент энэ түбиин оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалтаяа зүбтүүлхэ зорилгодоо дурсагдаһан резолюциие нэгэнтэ бэшэ хэрэглээ. Америкын Холбоото Штадууд тэрэ резолюци урдаа барин, Каракасай конференциин дүүрэһэнэй һүүлээр удааншье болонгүй, Гватемалада зэбсэгээр добтолон ороод, хуулитэ демократическа правительствыень унагааһан, зонхилхы гурим тогтооһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мүнөө хүрэтэр орон сооһь хархис хүсэнүүд галзуурһаар.

Демократическа сүлөөгэй түлөө тэмсэн, хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн бодоһон доминикан арадай үнэн зүб тэмсэлые Америкын далайн хэдэ мянган ябаган сэрэгшэд, парашютистнүүд гурбан жэлэй саада тээ зэрлиг шэрүүнээр дараһан юм. ОАГ тиихэ үедэшье муу муухай үүргэ дүүргэһэн байгаа. США-гайхид Доминиканска Республикада эсэргүү хамтын ябуулга хэхэ шиидхэбэри Америкын гүрэнүүдэй эмхеэр абхуулһан.

Революционно Кубада эсэргүү тухиралга хэхэдэнь Америкын империализмда ОАГ оло дахин туһалаа. Вашингтон, Латиин Америкын түбидэ байдаг тэрэнэй туһамаршад хэдэ дахин худал үгэ тараажа, Латиин Америкэдэхи социалис шэнэ гүрэниие хардаһан гүрдэһэн, Кубые ОАГ-ай гэшүүнһээ гаргаһан, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаһан, түби дотор эб найрамдал, аюулгүй байдал сахилгада һаад хэбэ гэхэ мэтээр гэмнэһэн юм. Арал дээрэ байдаг гүрэндэ экономическа хашалта бүри ехээр хэе, зэбсэгээр дайлан орое гэжэ США-гайхид ОАГ-ай трибунаһаа уряалаа.

США Латиин Америкэдэ зонхилхы гуримуудые тогтооно, хархис хүсэ зоргондонь табина, демократическа сүлөөе дарана, түрүү үзэл бодолтой партинууд болон эмхинүүдые хуули бусада тоолуулха гэжэ оролдоно. Мүнөө Никарагуа болон Гондураста, Парагвай ба Сальвадорто, мүн бусадшье гүрэнүүдтэ зонхилхы хархис гурим байгуулагданхай. Тэдэ арадуудай хэдэ мянган эрхим түлөөлэгшэд түрмэнүүд, концентрационно лагерьнуудта зобоно тулина, хари гүрэнүүдээр тэнэнэ, алууршадай гарта орожо хосорно. Парагвайн Коммунис партиин эмхидхэгдэһээр 40 жэл болобошье, оройдоол жэл хахадай турша соо нюуса бэшээр ябуулга хээ. Венесуэлын Компартиин хүтэлбэрилэгшэд Густаво, Эдуардо Мачадо, Парагвайн патриодууд Антонио Майдана, Хулио Рохас, Алькорта болон бусад олон хүнүүд түрмын оёорто зобоогдоно.

Америкын гүрэнүүдэй эмхиие өөрынгөө хара хэрэгтэ убайгүйгөөр хэрэглэдэг Холбоото Штадууд Латиин Америкын хүн зоной зүгһөө шанга харюу абажа эхилээ. Америкын гүрэнүүдэй хоорондохи зүрилдөөн улам шангадаад, Вашингтоной баримталдаг политикаар түбиин олон гүрэн дураа гутажа захаланхай. Латиин Америкын арадуудай национальна мэдэрэлэйнь дээшэлһэн, оронуудайнгаа бэеэ даанги байдал хамгаалха тэмсэлээ улам шангадхажа байһан ушар гүрэнүүдэй хоорондохи зүрилдөө үргэдхэлгэдэ туһална. Һүүлэй жэлнүүдтэ түбиин гүрэнүүдэй нилээд олониинь гадаадынгаа политика бэеэ даагаад бэелүүлхые хүсэнэ, социалис оронуудтай холбоо барисаагаа үргэдхэн бэхижүүлхые оролдоно.

Америкын гүрэнүүдэй эмхидэ хабаатай оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй гурбадахи онсо конференциин Буэнос-Айреста үнгэрэгшэ жэлэй эхеэр болоходо, Америкын гүрэнүүдэй хоорондохи зүрилдөөн элеэр харагдаһан юм. Тиихэдэ Америкын дипломати хамараа сохюулаа һэн. Вашингтон өөртэнь таатай шиидхэбэри гаргуулжа шадаагүй, Америкын гүрэнүүд хоорондын сэрэгүүдые бии болгохо, ОАГ-ые сэрэгтэй болгохо зорилгоор уставыень хубилгаха гэһэн һанаашалгань буруу һүрөө.

США һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо хэдэ хэдэн уулзалга, зүблөөн болон конференцинүүдые Америкын гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар, мүн ондоо тээшье зарлахадаа, Латиин Америкын оронуудые айлган һүрдүүлжэ, эдишэ үгэжэ, Америкын гүрэнүүд хоорондын зэбсэгтэ хүсэ эмхидхэхэ зорилго табиһан юм. Тэрэнь арадуудые хэһээхэ, мүрдэхэ жандармын корпус болгогдохо ёһотой байһан. Сэрэгэй тэрэ корпусые национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү тэмсэлдэ, ямаршье гүрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралгада, Вашингтоной дурагүй гуримые унагаалгада хэрэглэжэ болохо байгаа. Тэрэ һанаашалгань Буэнос-Айреста болоһон конференциин һүүлээр Уругвайн курортно город Пунта-дель-Эстедэ апрель һара соо үнгэргэгдөөшэ түбиин оронуудай президентнэрэй зүблөөн дээрэшье буруу һүрэһэн юм.

Үнгэрэгшэ зүблөөнүүдтэ Америкын дипломатиин урагшагүйдэлгэ Америкын мэдэлдэ орохо дурагүй хүсэнүүдэй улам олон боложо байһые гэршэлнэ. Америкэ түбиин гүрэнүүд ОАГ-ые экономическа, соёлой харилсаанай бүри ашагтай зэбсэг болгохо гэжэ оролдоно, харин США энэ эмхиие өөрынгөө политическэ, сэрэгэй ашаг туһада хэрэглэхые хүсэнэ. ОАГ-та хабаатай гүрэнүүдэй зүрилдөөн улам шангадажа эхилээ.

ОАГ Латиин Америкэдэ хүндэгүй болоо. Америкын гүрэнүүдэй эмхидэ хабаатай олохон гүрэнүүд тэрэнэй ерээдүйдэ этигэхэеэ болёо,—гэжэ «Крисчен сайенс монитор» газетэ һаяхан бэшэһэн байна. Иимэ сэгнэлтые зүбшөөнгүй байхын аргагүй.

М. АРТЮШЕНКОВ.
(ТАСС).

АМЕРИКЫН ПРЕЗИДЕНТ БОЛОХО АРГАТАЙБ?

[...]С. Ньюс энд Уорлд рипорт" журнал „Америкые" буруушаана

[...] американец Холбоото [...] гүрэнэй эгээл үндэр [...]ңгахашье, өөрөөшье [...] аргатай гэжэ «Амери-[...]ай майн номер уншаг-[...]нгүүлхые оролдоно. [...] түрэһэн ба тэнгэ 14 [...]ада ажаһууһан, 35 [...] Америкын ямаршье [...]А-гай президент бо-[...]й»—гэжэ Америкын [...] баримталан, журнал [...] Хэдэ миллион амери-[...]э аргатай гэжэ жур-[...]ь бэшэнэ. Бүхы амери-[...] президентын һуури [...]хан арга боломжотой [...]ика» журнал ойлгуул-[...]шо бэшэ гү? [...]хамта «Америка» һуун-[...]рдахи ябуулгануудта, [...]иин үедэ гаргашалаг-[...] тухай юундэшьеб

«Юнайтед Стейтс Ньюс энд Уорлд рипорт» журнал һаяхан эдэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулаа. Тэрэ 1968 оной һунгуули эгээл үнэтэйнь байха гэжэ багсаан хэлээ. Журналай бэшэһэнэй ёһоор, кандидадууд һунгуулиин урдахи ябуулгануудта асари ехэ мүнгэ һомолхо гэжэ мэдэбэбди. Жэшээнь, Роберт Кеннеди 5 миллион доллар, Губерт Хэмфри —4 миллион; Рокфеллер, Никсон гэгшэдэй гаргашада мүн лэ зураан тэмдэгтэ тоо нэрлэгдэнэ.

Юунэй түлөө иимэ ехэ мүнгэн хэрэгтэй юм? Ушарынь хадаа, Национальна телевиденеэр хахад часай туршада һунгуулиин урдахи үгэ хэлэхэдээ 100 мянган доллар түлэхэ ёһотой.

Иимэһээ «адли боломжо» гээшэмнай хэрэг дээрээ юун гээшэб гэжэ ойлгомоор болоно. Хэрбээ Америкын тоо бүридхэлгын түбэй мэдээсэл абажа хараа һаамнай, жиирэй американ бүлын жэлэй олзо 7500 доллар болохо. Саашань харахада бүри һонин юумэнтэй ушарагдаха. Хэрбээ энэ бүлын гэшүүд президентын һуурида «өөрынгөө» кандидадые табиха гэбэл 600 жэлэй туршада нэгэшье мүнгэ гаргашалха ёһогүй!

Гуйраншалхадаа тулаад байһан хүнүүд тухай юун гэмээр бэ? Тэдэнэр хайшан гээл һаа туража үхэшэхэгүймнайб гэжэ үдэрһөө үдэртэ бодоно ха юм.

Американецууд тоо бүридхэлгэдэ ехэ дуратай гэжэ хэлсэдэг. Теэд «Америка» журнал энээн тухай юундэ абяагүй байнаб? Энэньшье мэдээжэ юм ааб даа...

Д. БИРЮКОВ.
(АПН).

[...]ҮҮДЭЙ БУЛАН

[Х]АМАГ ХҮДЭЛМЭРИНЬ ҺОНИРХОЛТОЙ

[...]-Үдын пионерэй ордон [...]ургуулинуудай методи-[...]нь болоно. Эдиршүү-[...]эр хүмүүжүүлгэ, тэдэнэй [...]ажал хэрэгүүдыень зү-[...]идхэлгэ—энэ ордоной [...]уялгань ха юм. [...] городой мянга хоёр зуу-[...]үүд олон янзын кружо-[...] зүйл бүриин клубууд-[...]алсажа, эрдэмээ дээшэ-[...] гадна, элдэб мэргэжэл-[...]а, саашадаа өөрынгөө [...] ажал олоно.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ наһа бараһан Буряадай республикын пионервожатануудта хүшөө энэ жэлдэ пионернүүдэй хүсөөр табигдахаар хараалагданхай. Мүн баһа үхибүүдэй сэнгэхэ сэсэрлиг байгуулагдаха. Буряадай түрүүшын комсомолшууд, пионернүүд тухай материалнуудые суглуулжа, республикын музей байгуулха. Ленинэй музей болон булангуудай харалга эмхидхэхэ, космонавтикын булан түхеэрхэ юм. Тиигээд хамаг хэһэн хэрэг ажал тухайдаа коммунистнуудай урда хөөрэжэ үгэхэ.

«Ягаан галстугуудһаа — партийна үнэмшэлгэ хүрэтэр»—гэһэн гурбан үетэнэй уулзалга хэгдээ. «Улаан сэсэг» гэһэн политическэ клубай бүлгэм Эхэ оронойнгоо, Ленинэй нэрэмжэтэ комсомолой болон Пионериин түүхэ шудална.

«Унтаршагүй зүрхэтэйшүүл» гэһэн циклһээ политическэ агууехэ ажал ябуулагшад тухай хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

Эдир филателистнэр Ленинэй дүрэтэй марканууд, значогууд болон открыткануудые суглуулжа, мүн лэ баһа хоорондоо мүрысөө.

Пионернүүд Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, орон доторхи болон хилын саанахи музейнүүдтэй бэшэлсэжэ, Агууехэ багшынгаа алхам бүриень гүнзэгыгөөр хадуужа абана. Тиихэдэ баянистнарай ансамбль Холминовой Ленин тухай дуугаар үдэшэеэ нээгээ бэлэй. Кукольна театр Аркадий Гайдарай «Мальчиш-кибальчиш» гэһэн зүжэгөөрөө үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгөө, харин комсомолшууд (драматическа бүлгэм) «Снежок» гэһэн зүжэг харуулаа һэн.

Пионернүүдэй ордондо 30 гаран кружок хүдэлдэг, янза бүриин: интернациональна, «Глобус», шахматистнарай гэхэ мэтэ клубууд бии.

Комсомолой 50 жэлэй ойдо уран зурагуудай выставкэ, авиамоделистнүүдэй, радиотехнигүүдэй, уран оёдолшодой мүрысөөн болохо.

Ордондо үхибүүдэй киностуди бии ха юм. Эдир кинематографууд Байгал шадархи байгаалиин үнгэ шарай буулгажа абанхай.

Үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ хамаг хүсэ шадалаа үгэгшэд эндэ олон. Тэдэнэй тоодо Галина Владимировна Розенко—методическа таһагые даагша ороно. Тэрэ хаана, хэзээшье слёт болоно гү, али фестиваль үнгэргэгдэнэ гү, вожатануудай семинар болоно гү, али үхибүүдэй һайндэр гү, ходоодоол хүн зон соо, үхибүүдтэй хүтэрэлдөөд лэ, арбаад наһатай залуу басагандал ябаха юм... Давид Иосипович Натащинский—духовой оркестрые даагша, бүришье бэрхэ даа..

Нонна Дмитриевна Шиповских —үхибүүдые хүмүүжүүлгын ударидагша баһал суурхадаг. Пионернүүд энэ эхэнэрые «Манай эжы» гэжэ үнэн зүрхэнһөө нэрлэдэг...

Б. ГАЛСАНОВ.

Улаан-Үдэ.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

ШҮДЭРӨӨ ТАҺАЛЖА...

1966 он. Сочи. Урда зүгэй наран урматайханаар шарасагаана. Заримдаа халууншье болошохо. Зол болоходоо, далай тээһээ үлеэһэн һэбшээн уларилай тэнсүүриие олгоодхихо юм.

Сочидо наһажаал коммунистнарай амардаг «Авангард» гэжэ санаторидо Коммунис партиие байгуулагша Ленин багшын шабинар, тэрэнтэй уулзаһан нүхэд олон һэн. Нэгэтэ тэндэ дурсалгын үдэшэ үнгэргэгдөө. «Авангардын» клуб соо зон дүүрэн сугларжа, президиумдэ сахир сагаан толгойтой үбгэд, хүгшэд зэргэлэн һуубад. Тэдэнэр тэмсэлээр орьёлон үнтэрһэн саг жалнүүдээ үсэгэлдэр болоһон шэнги эли тодоор дурсанад.

Уулзалга эмхидхэгшэ иигэжэ соносхобо:

— 1905 онһоо партиин гэшүүн Иван Михайлович Мызгиндэ үгэ үгтэнэ.

Столой саанаһаа дунда зэргын хүдэршэг бэетэй, саб сагаан үһэтэй, папагар сагаан хасаг һахалтай үбгэжөөл һанаһанһаа хүнгэхэнөөр бодожо ерэбэ. Тэрэнэй үбсүүндэ Ленинэй орден, медаль яларна. Нэгэ дахин хоолойгоо заһаад, тэрэ хөөрэжэ эхилээ һэн.

...Ородой түрүүшын революци дарагдажа, хаанта засаг тэрээндэ хабаадагшадые хайра гамгүйгөөр мүшхэжэ, мүрдэжэ түрмэдэ хаажа, хэһээжэ эхилбэ. Мүр улыень унхидаад һалахаяа болиһон хаанай тагнуулшадһаа бэеэ далдалан ябажа, В. И. Ленин дахин хилын саана гараха баатай болоо һэн.

Теэд хаанай засагые сахишад революциин зулые бүхөөжэ шадаагүй. Большевигүүд нюуса байдалда орожо, хүдэлмэришэн ангиие шэнэ революцида бэлэдхэхэ зорилго урдаа табиба. Хилын саана гаража, Швейцарида байрлаһан Владимир Ильич Ленинэ Россиһаа байһал элшэнэр өнөжо эхилбэ.

Нэгэтэ хаанай тагнуулшадай олон ондоо бодхооһон нюдэндэ харагдахагүй хаалта, хэрэм дабажа, хорёод наһатайшье һаа, һахал

И. М. Мызгин 1908 ондо Уфагай түрмэдэ.

һамбайгаа табяад, наһажаал хүнэй янзатай боложо хубилһан хүн Женевэдэ бууба һэн ха. Тэрэ хадаа партиин даабаряар Ураалһаа зорюута ерэһэн Иван Михайлович Мызгин (революционер нүхэдэйнгөө дунда «Петрусь» гэжэ алдаршаһан) байгаа...

Иван Михайловичай намтар юрын хүнэй гурбан наһан соо хүрэхөөр элдэб һайхан үйлэ хэрэгүүдээр баян. Тэрэ хадаа партиин даабаряар хилын саана ошоод, Ильичтэй уулзажа, шухала хэрэг бүтээхэһээ гадна, революциин ябасада эдэбхитэйгээр хабаададаг байһанайнгаа түлөө хорёод дахин хаанта засагай зүгһөө тушаагдаһан, нэгжүүлдэ ороһон, арбан зургаа дахин түрмэһөө, зарлтаһаа зугадаһан байха юм. Баһа Сибирьтэ Колчагай галзууржа байха үедэ, тэрэниие даралсахын тула байлдаа эмхидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Ураалай заводуудта слесареэр хүдэлһэн мэргэжэлынь революционно ажалаа ябуулхадань хэрэгтэй болошо һэн ха. Политкаторжануудые хаадаг Эрхүүгэй суута Александровска централһаа гарьедэхэдээ, гар, хүлэйнгөө шүдэр таһалжа хаяһан юм. Революционно замда гараһаар хэды дахин шүдэрлүүлээб даа! Теэд шүдэрөө хангира татаад лэ хаядаг байба.

Тэрэнэй тэмсэлтэ ажал ябуулга тухай, тэрэнэй нэгэн һаналтан — революционернүүд тухай «Шабхаа дараад...», «Бурханшье бэшэ, хааншье бэшэ, геройшье бэшэ...» гэжэ «Молодая гвардия» хэблэлээр гараһан номууд соо уншажа боломоор. Авторынь — Иван Михайлович Мызгин.

— Намда туйлай ехэ, юунтэйшье жэшэшэгүй зол тудаа — ленинскэ гвардиин юрын сэрэгшэ байха зол. Партиин намайе дайшалхы ажалда томилһон сагһаа миний революционно хуби заяан шиидхэгдэһэн юм,— гээд Иван Михайлович хөөрөөгөө дүүргээ һэн.

Эрхүүгээр ябаһан хадаа, манай нютагаар дайража болоогүй юм аа гү гэжэ һонирходо, таатай зохид саг оложо, Иван Михайловичтай нюур нюураараа уулзажа хөөрэлдөө һэм.

— Танай нютагаар ябаашьегүй һаа, һайн мэдэхэб даа,— гэжэ Мызгин хөөрөө һэн.— Колчагай галзууржа байха үедэ Байгал шадарай болон Алас-Дурна зүгэй байдалаар яһала һонирходог, тэндэһээ ерэһэн революционернүүдээр уулзадаг бэлэйб. Александровска централай хулпаануудые «тэжээжэ» хэбтэхэ үедөө тэндэ һууһан буряадуудаар хөөрэлдэгшэ һэнби...

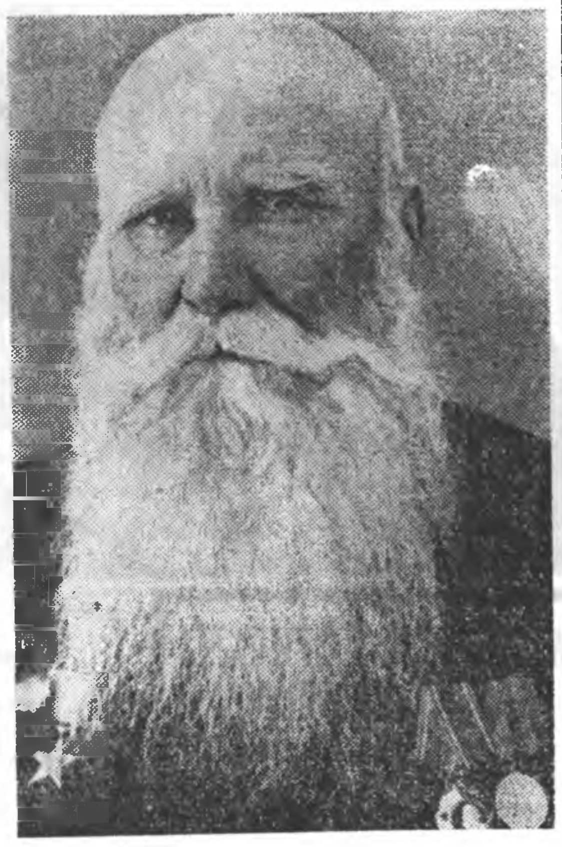

И. М. Мызгин мүнөө үедэ.

һүүлдэнь намайе бэлэржэ олоод, манай республикын амжалта, туйлалта тухай хөөрүүлээ. Урдань гээгдэнги байһан хизаар аад, мүнөө өөрын хүгжэнги промышленностьтай, хүдөө ажахытай, эрдэмэй түбтэй, дээдэ, дунда болон элдэб олон һургуулинуудтай болоһон Буряадай республикын алхамууд наһажаал коммунистые баярлуулаа. Тэрэ хадаа шэхэ хатуушагшье һаа, нюдэндөө галтай, ухаан сэдьхэлээрээ һонор үбгэн. Наян гаратайшье бол (1885 ондо түрэһэн намтартай), бэень хүнгэн зандаа.

Сочиһоо ерээд, һонирхолтой уулзалга тухайдаа хизаар ороноо шэнжэлхэ музейн научна хүдэлмэрилэгшэ Ж. Ж. Жабондо хөөрэһэмни, ехэл һонирхожо, Иван Михайловичтай бэшэгэй холбоотой болонхой. И. М. Мызгин мүнөө Краснодарай хизаарта Динская гэжэ станицада ажаһууна.

Намтай уулзахадаа, буряад арадта аха дүүгэй халуун мэндэ хүргэһэн юм. Тэрэ мэндыень мүнөө «Буряад үнэн» газетын уншагшадта дамжуулхые хүсэнэб.

Ж. САМПИЛОН,
тусхай пенсионер.

ЗҮҮН ЗҮГЫ[...]
МАГТАН ДУУЛАГШ[...]

МОСКВАДА СССР-эй уран зурагай Академиин залнууд соо мэдээжэ уран зурааша, уран зуралгын академик Семен Чуйковай бүтээлнүүдэй выставкэ үнгэрөө. Тэрэнэй зурагууд өөрынь түрэл нютаг Киргизэй хүн зониие, тэдэнэрэй амгалан тайбан ажалые харуулна.

Киргизэй уран зурагай искусствын үндэһэ һуури табигша Чуйковай творчествые харуулһан выставкэ уран зураашын түрэһөөр 65 наһанай, зохёохы ажал ябуулгынь 50 жэлэй ойдо зорюулагдаа. 1919 онһоо эхилжэ хэһэн бүтээлнүүдынь выставкэ дээрэ харуулагдаһан байна. Тэдэнэй дунда харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн «Токтогул зоной дунда», «Манас агнууриида» гэжэ томохон зурагууд бии.

Искусствые тон наринаар ойлгодог, сэгнэдэг москвагайхидтай Чуйков түрүүшынхеэ уулзаа бэшэ. Жэшээнь, тон һаяхан, Агуу ехэ Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулһан уран зурагай Бүхэсоюзна выставкэ дээрэ Зүүн зүгэй арадуудай ажабайдал харуулһан Чуйковай «Тэдэнэр амгалан ажаһууха хүсэлтэй» гэһэн триптих москвагайхидые, ниислэлэй олон тоото айлшадые ехэтэ һонирхуулаа һэн. Триптихэй гол хубинь «Бэеэ дааһан Инди» гэжэ нэрэтэй. Тэндэнь индус эхэнэр түрэһэн дайдаараа ябажа ябаһаар харуулагдана. «Эрхэ сүлөө тухай дуун», «Эхэ» гэжэ нэрлэгдэһэн хубинуудынь дарлагдаһан арадуудай бодол, найдал тухай домоглоно.

Хүндэ хүшэр байдалтайшье һаа, ерээдүйдөө этигэнги хүнүүдые зураглаһан тус зохёол харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Чуйковай эртын зурагуудай нэгэн үни үнгэрһэн сагые һануулна: хуушаржа үмхирһэн һэеы гэрнүүд, урданай Киргиз, урданай Пишпек. Энэ городто, мүнөө сэсэрлиг город, республикын ниислэл болоһон Фрунзеда уран зурааша түрэһэн юм.

Чуйков бага наһанһаа ажабайдалай хүндэ хүшэрые, бүхы хохидолые үзөө һэн. Тэрэнэй эдир наһандаа мэдэхэ болоһон ажалша хүнүүдэй дүрэнүүд, һүүлдэнь уран зураашын суута «Киргизэй колхозой сюитэ» харуулагдаа бэлэй. Ташкентын уран зурагай, һүүлээрнь Москвагай уран[...] техническэ дээдэ һургу[...] Семён Чуйков уран зу[...]лиг шадабари шудалаа[...] национальна уран зура[...]вын хүгжэлтэдэ, ургал[...] хүсэ шадалаа гамнангүй[...]рюулаа. Бусад эдэбхитэ[...] уран зурагуудай түрүүш[...] эмхидхэһэн байна. Хэ[...] туршада республикын ур[...]шадай Холбооной толго[...] хадаа, С. Чуйков Кирги[...] уран зураашадтай дүй[...] мэргэжэл шадабаряа ду[...] хубаалдадаг байгаа.

Семён Чуйков өөрын[...]ратай темэтэй юм. Тэр[...]нөө болоторшье үнэн са[...] Зүүн зүг, түрэл Киргиз[...] бүхы Дунда Азиин совет[...]кануудай, Индиин араду[...] байдал. Авторай онсо өө[...]жэ маягынь зураг, зохё[...]дэнь эли тодоор харагдан[...]гэнтэ ямар нэгэн у[...] юумээр хүнүүдэй анхар[...] оролдодоггүй. Харин [...]лые үнэн зүбөөр, хүнү[...] һайханиие, түрэл бай[...] үзэсхэлэнгые уран гоёр[...] харуулдаг.

Чуйковай «Совет Кир[...]саган» гэжэ зураг сэлм[...] мэдэрэл түрүүлнэ. Гарт[...]риһан басаганай гэрэлт[...] шарайнь, уян тэгшэ бэ[...] арадай шэнэ жаргалта [...]лай һүлдэ гэршэ гээшэ. [...]ков өөрынгөө зохёолну[...]дии юрын арад зоной аж[...] үнэншэмэ тодоор харуу[...] оройдоол хэдыхэн һары[...] Индеэр аяншалжа ерэ[...] тэрэ аяншалгынь нүлөө[...] раашын творчестводо [...] соо үзэгдөө. Тэрэнэй то[...] нүүдынь — «Замда», [...] Бомбей шадар» «Джай[...] дурасхаал», «Гималайн[...] түбиин ороной бодото д[...]хой. Чуйковай «Индиин[...] нүүд тухай» гэжэ гурба[...]гайнь хуби — «Кулиин д[...] эгээл эрхимынь. Тэр[...] үлүү юумэ оруулангүй, [...] арадай һайхан сэдьхэл, [...] гээн һаруул ерээдүй т[...] мэлзэһэн этигэл найда[...] гажа шадаа.

Чуйковай зохёолнууд[...]нэй галерейдэ, Индиин, [...] Болгариин музейнүүдтэ [...]ветскэ Союзай гуша гар[...] нүүдтэ табигданхай.

А. КО[...]

ПУШКИНАЙ ДУБАЙ ХАЖУУДА

«Пальна-Михайловский» совхозой хуушанай сэсэрлиг соо хоёр томо дуб ургадаг. Тэдэнэй түүхэ һонин даа. Тэрэ модод Болгариһаа асарагдаһан, Эрзрум ошожо ябаха замдаа А. С. Пушкинай Пальна-Михайловскида тогтоһоной дурасхаалда эндэ һуулгагдаһан юм. Тэдээндэ ойрохон ородой суута барилгашан В. И. Баженовэй проектээр баригдаһан һүмэ бии.

Пальна-Михайловскида удаан саг соо ородой соёлой мэдээжэ ажал ябуулагшад Стаховичтон ажаһууһан юм. А. С. Пушкинһаа гадна, Л. Н. Толстой, уран зураашад Н. Н. Ге, И. Е. Репин, тэдэнэйдэ айлшалһан байха. Толстойн гарые һайн таниха байһан С. А. Стахович уран зохёолшын ерэн ботитой суглуулагдамал зохёолнуудые хэблэхэ хэрэгтэй горитой ажал хэһэн юм.

«Пальна-Михайловскиин» үбгэд, хүгшэд тэрэ үедэ һая бии болоһон Художественно театрай артистнуудай удаан айлшалһые һанадаг. Мүнөө хүрэтэрөө байдаг нэгэ бишыхан флигель соо К. С. Станиславскиин, В. И. Немирович-Данченкын, О. Л. Книппер-Чеховагай хабаадалгатайгаар спектакльнууд табигдадаг бэлэй.

М. ГАЛАЧЕВ.
(ТАСС).

Липецк.

АМАРАЛТЫН ҮДЭРЭЙ ХУУДАҺАН

БИШЫХАН ШОГХОНУУД

— Һамгатай хүн гэжэ шамайе гансата мэдэхээр лэ байна даа.

— Юундэ?

— Хамаг шагтануудшни б,хөөр хадаатайл.

— Зүб, энээндэ намайе һамгамни эгээл түрүүн һургаа юм гүб даа.

* * *

— Алиниинь дээрэб: эдеэлбэл гү, али хэбтэбэл гү?— гэжэ залхууһаа асууба.

— Хэбтэмгэшээ эдеэлбэл дээрэ хаш даа,— гэжэ залхуу харюусаба ха.

(Календарь сооһоо үгтэбэ).

Ц-Д. ХАМАЕВ

ДУУШЫН СЭДЬХЭЛ

Дуушын сэдьхэл далай, далайдаа Байгал далай.
Дуулим, дуулим агаартаа дурлан ниидэһэн шубуун.
Энхэргүү дулаан эжы хүнэй нимгэн, нимгэн эльгэн.
Эелдэр, эелдэр инаг дүүхэйн һаргашаһан нюдэн.
Дуушын сэдьхэл булаг, булагтаа шэргэшэгүй булаг.
Дуулалза даа дүүхэй, дуунайнь аялга булаг.
Сахарын шатама халуунда хүсэ үгэдэг умдан.
Сэгээн хүйтэн зүгтэшье дулаа асардаг ульһан.
Дуушын сэдьхэл тэмсэл, тэмсэлдээ сусаршагүй тэмсэл.
Дуулалза даа хүбүүн, зүрхэншни гэрэлтэжэ һэрихэл.
Ууган, ууган сэдьхэлынь урмын хэзээш һүндөөгүй.
Ужам ухаата арадаа сэгнэхэдэжэ һураналшни.
Уян зөөлэн хүбшэргэйнь урин бэлэй гэлсэхэл.
Ургы сэсэгтэл түрүүлжэ ургадаг бэлэй гэлсэхэл.
Зоной дунда ябаһан золтой бэлэй гэлсэхэл.
Зүүдэн шэнги үнгэрөөгүй, зула бэлэй гэлсэхэл.

* * *

Юһэн эрдэниин үнгэтэй юрөөл захил буулгадаг
Юрын сэсэн үбгэнэй үгынь хадуун абажа,
Хүхюугүйхэн сагуудай хүшэр хүшэр үедэ
Хэды үнэтэй байһыень гайхан ,гэлын сэгнэдэгби.
Сэлмэг харахан нюдэтэй сэдьхэлтэйхэн басаганай
Сэбэр аригуун этигэлээ намда найдан һуухадань,
Эрын эршэ эршэлжэ, энхэ тайбан жаргалай
Элдин хонгор тоонтые түхеэрхэеэ хүсэдэгби.
Ээмым түшэжэ үдэһэн эрид сэхэ зантайхан
Эрхим хүндын нүхэдтөө гүн бодолоо найдажа,
Байгаа энэ байдалай үертэйхэн долгин соо
Баруун гараа һунгажа, баяртайхан ябадагби.
Уян уян дуунуудай урал дээрэм мүндэлэн,
Ургы шэнги нэнгэжэ, уяруулхадажа байхадань,
Галаб үеын түүхые гуурһанайнгаа хатар соо
Гагк●л, шэрээн сардажа, урматайхан һуудагби.

* * *

Аршаан булагтай жэшэшэгүй
Түрэл хэлэнэйм баялиг.
Аялгала, дуу дуула,
Бодолоо хэлэ — дууһашагүй.
Ара Хангайн, Саянай хормойн
Агаарһаа үлүү аглаг.
Арбан шэрэ ниилүүлһэн
Һолонгынш бугааг хүрэшэгүй.
Хэлээ мартааб —
Зариман зобохоор уйгарладаг.
Эхээ мартаа гүш?
Асууха дуран хүрэдэг.
Хэлээ, арадаа
Хүндэлжэ һураагүй хүн —
Эхээ, абаяа
Хүндэлжэ һураагүй гэхэб.

* * *

Далай гүн бодолоо
Даража ябангүй.
Хүсэһэн сэбэр хүсэлөө
Хүнһөө нюунгүй:
Ээрхэг эмниг долгидто
Эмээллэжэ табинам:
Наранай туяа буляажа.
Наадан ошохынь харанам.
Нарай жаахан үхибүүд
Наруулидань жаргана.
Наһатай болоһон хүнүүд
Нарижажа номижоно.
Оюун түрэһэн эдлэлээ
Оёор хүрэтэрнь эдлэһэйб.
Толи торгон мэдэрэлээ
Томодхожол һууһайб.

ГАЗАР ДОРОХИ ДАЛАЙН УҺАН

ТУРКМЕНИИН республикын баруун захада Каракумай элһэн губида ялбалзан байдаг Ясхан нуур тухай олохон домогууд бии. Түхэлөөрөө таха шэнги тус нюур хоёр хубиһаа бүридэдэг — дабһатай ба дабһагүй хоёр нуурмагуудые намаглиг далан хоорондуурнь таһалдаг. Дабһатай уһантай зэргэлээд дабһагүй, сэбэр уһан хаанаһаа Ясханда бии болооб? Зунай ангама халуунда шэргэжэл байдаг аад, юундэ уһанайнь хэмжүүр доошолдоггүй гээшэб?

Туркмениин эрдэмтэд арбаад жэл шахуу Ясханай нюусые тайлбарилха гэжэ хүдэлөө. Нэгэ нүхэнһөөнь дабһагүй уһанай айхабтар хүсэтэйгөөр сорьётор нуур шадар хэдэн газарта доошонь үрэмдэжэ үзөө.

Ясхан доро туйлай ехэ нөөсэтэй дабһагүй уһатай далай бии ёһотой гэжэ эрдэмтэдэй тухайлдагынь тодорбо. Уридшалан тооложо үзэһэнэй ёһоор газар дорохи хадагаламжада 8 миллиард тухай уһан бии хэбэртэй.

Барилгашад, механизаторнууд, монтажнигууд геологуудые һэлгэжэ ерэбэ. Ясханһаа Небит-Даг хүрэтэр хизааргүй элһэн соогуур тэдэнэр зуун дүшэн модо утатай водопровод барья. Туркмениин нефтиин ниислэлэйхид амтатай уһатай болобо. Баһа Ясханай уһан Красноводск хүрэжэ ошоо. Газар дорохи далайн уһан һаяар элһэн губида нефть абадаг ондоо газарнуудые ундалуулхал.

Н. ЧУНАКОВА.

Ашхабад.

Зунай халуун үдэр. П. ЯХНОВЕЦКИИН фото.

ХҮН БҮХЭНДЭ ХЭРЭГТЭЙ

(Элдэб туһатай зүбшэлнүүд)

Заһабари, сагаадалгын һүүлээр сонхын шэлдэ тоһон шэрэ гү, али избёосхын дуһажа хаташаһан байбал, арилгагдажа үгэдэггүй. Тиигэбэлнь ямар нэгэн хурса юумээр муухай толбонуудыень хюһасагаагаад, уксусаар норгоһон бүдөөр аршажархихада, сэбэр болохо.

* * *

Хубсаһанһаа нафталинай үнэр гутажа ябабал, аягүй байдаг. Тэрэниие үгы болгохын тула газетэ дээрэ хуурай горчица адхаад, хубсаһаа хадагалдаг шкаф соогоо табихада, нафталинай үнэр үгы болохо.

* * *

Мяха хэршэдэг машинкаяа галда шаража гү, али халуун шэрэм дээрэ табижа бү хатаагты — хутагануудынь муудашаха. Уһанда угаангүй, харин хуурай хилээмэ гү, али сухаари татажархёо һаа, машинкатнай сэбэрлэгдэшэхэ.

* * *

Хэрбэеэ дан нимгэн бүд (шифон, крепдешин) оёдолой машинаар оёхо гэбэл, ула доронь нимгэн сагаан саарһа дэбдилсэгты. Оёходо, зохид болохо үгэхэ.

* * *

Агаар, наран, уһан хүнэй махабадта ехэ туһатай ааб даа. Зүгөөр үлүү гаргажа огто болохогүй! Наранда бага багаар бэеэ шаража, харлуулжа эхилхэ юм. Үдын шанга наранһаа дайганагты — үглөөнэй наранда дүрэбэл, хүнэй бэеын арһан нэгэ жэгдээр, гоёор дүрэдэг. Элһэн дээрэ хүдэлэнгүй хэбтэжэ болохогүй — ябагты, гүйгты, бүмбэгөөр наадагты. Элһэн соогуур хүл нюсэгөөр гүйхэ юм.

Наранһаа нюдэеэ заатагүй халхалагты. Һүүдэр шэлгүй һаа, ногоохон хоёр набшаһа таһалаад, нюдэн дээрээ табигты. Иимэ халхабша ехэл туһатай юм: шүүһэтэй ногоон набшаһан уршалааһаа зайсуулха.

Нойтон үһэеэ наранда бү хатаагты, илангаяа будуулһан гү, али буржылгаһан һаань, бүришье муу: үһэн һэбтэй болошо, үзүүрынь асаташаха, бэлээр унаха. Тархияа пулаадаар уяжа гү, али хүнгэн малгай үмдэгты.

(Календарьһаа абтаба).

АРМЯН АРАДА[...] АМАН ЗОХЁОЛҺ[...]

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

1. Хуурмагаар олдоһон мүнгэн һалхинда хиидэхэ.
2. Мүнгэн гээшэ дабһатай уһан шэнги: ууха бүреэ ундан хүрэхэ.
3. Худалша хүнэй хүлынь богони.
4. Уншадаг хүн олые мэдэхэ.
5. Ажалша хүн дэлхэйн эзэн.
6. Гал үлеэл даа,— гэжэ залхууда хэлэбэ.
   — Уралдам түүхэй гарашанхайл, — гэжэ залхуу харюусаба.
7. Үгэһөө үгэ мүндэ[...]
8. Хэды хэлэ мэдэхэ[...] дахин хүн гээшэш[...]
9. Хоб үгэ хии һомо[...]
10. Ухаатайгаар хүдэл[...] Урагшатайгаар бүт[...]
11. Ухаан гээшэ һа[...] ургадаггүй юм.
12. Худаг руу тэнэг[...] шулууе мянганшье сэсэш[...] бирахагүй.

ТААБАРИНУУД

НАРАН БА ТУЯА ТУХАЙ

Ябаһан газартань мүр үгы.
Һууһан харгыдань тооһон үгы.
Халбага шэрээр
Хамаг дэлхэйе шэмэглээ.
Алтан һэлмын унахадань,
Абяаень хэншье дуулабагүй.

МҮШЭД ТУХАЙ

1. Үдэшэ ургаһан сэсэгүүд
   Үглөөгүүр хагдаршаба.
2. Үдэртөө нойрсоод,
   Үдэшэндөө һэргэдэг.
3. Һэжэржэ барашагүй хибэс дээрэ
   Тооложо барашагүй алтан хашарһан

ГОЛ МҮРЭН ТУХАЙ

1. Хэлэгүй аад, үгэлдэг,
   Хүлгүй аад, гүйдэг.
2. Хада хабсагайһаа
   Харайба аймшагтай арсалан.

ҺҮҮДЭР ТУХАЙ

1. Ябаһан тээшэ ябалсаад һаланагүй.
2. Гүйхэдэм,— гүйнэ.
   Һуухадам — һууна.
   Бодоходом — бодоно,
   Юун гээшэб энэ?
3. Уһанда ороходоо нородоггүй.
   Модоор сохиходо уйладаггүй.

ЭЛДЭБ ЮУМЭН[...]

1. Томо модон арбан [...] һэтэй.
2. Хара шолмос һаха[...]
   Хамаг зониие уна[...]
3. Элжэгэн шэнги ш[...]
   Нохой шэнги һаба[...]
   Ямаан шэнгээр дэб[...]
4. Дээрэһээншье хара[...]
   Дороһооншье хара[...]
   Ногоо эдидэг, теэд [...]
   Үндэгэ түрэдэг, те[...]шэл.
5. Хүлгүй аад гүйд[...]
   Хүн бүхэниие айл[...]
6. Модон бэетэй,
   Түмэр тархитай.

(1967 ондо Мос[...]ка» гэжэ хэбл[...] «Армянский ф[...]жэ согсолбори[...]

ОНТОХОНУУД

ЭРЭ ТАХЯА

Урда сагта эрэ тахяа тоё һайхан хубсаһатай байгаа ха. Тэрэ һайхан хубсаһаа үмдөөд, дээшэ доошо гонор-гонор ябахадань, бэшэ шубуудынь хаража, ехээр атаархадаг байба.

Тоти шубуун эрэ тахяатай удаанай нүхэр-һүүдэрынь байһан гэлсэхэ. Нэгэтэ тоти шубуун һайн нүхэртөө айлшалжа ерэбэ ха.

Тахяа ехэ хүндэлэн угтажа, һамгандаа хүндэ-хүбөө бэлдүүлжэ, хони ухэрөө алажа, хоёр нүхэд һуужа, гүбэр-шэбэр зугаалбад, эбэр-шэбэр эдеэлбэд, урданай ошоһон юумэдые удалан һуужа хэлсэбэд, шэнэ һонинуудаа шүүн-шэнжэн зугаалбад ха.

Тиижэ хүндэлүүлжэ һуухадаа, Тоти нүхэрынь хэлэбэ:

— Нүхэр, бишни һамгаха абаха гэжэ байналби. Ошохо гэхэдээ һайхан хубсаһагүйб. Ши, инаг нүхэрни, тоё хубсаһаа намдаа үмдүүлхэ баатай болобош!

Эрэ тахяань арсангүйгөөр, хубсаһаа үгэбэ. Тоти шубуун ехэ баярлан, нүхэрайнгөө һайхан хубсаһыень үмдэжэ, иигэжэ хэлэһэн байба ха:

— Үни удаан айлшалаа хадамни, ши, нүхэрни, һүниин тэн болоходонь, хуугайлаарайш. Тэрэ сагташни ерээгүй һаамни, үүрэй сайжа байха сагта һүхироорэй! Би дуулаһаар, һайхан хубсаһыешни нэгэ амяар асаржа үгэхэб!

Тиижэ ерээд лэ, тоти шубуун хубсаһаа һайхашаан, дээшээ-доошоо харан, хэрэг тээшээ ябаба ха.

Эрэ тахяа гэртээ һуужа, нүхэрөө хүлеэбэ. Үдэшын боро хараан унаба, һүни болобо, унтаха саг ерэбэ, тоти нүхэрынь ерэнэгүй. Эрэ тахяа унташаба ха. Һүниин тэн болоходонь, эмэ тахяань нүхэрөө һэрюулбэ. Харахадань, һүниин тэн үнгэржэ байба ха.

Эрэ тахяа гэр дээрээ гаража гаража, шадал байнал гэжэ хаалирба. Үүр сухал боложо, тахяа унташаба ха.

Үглөөгүүр һэрихэдэнь, үүр сайжа байба лэ. Эрэ тахяа үүр сухал болон, үндэр модон дээрэ гаража гаража, бахалзуураа сайтарнь тоти шубуугаа ооглобо. Нүхэрынь харюушье үгэнгүйгөөр, холо газаарта хоргодошоһон байба ха.

Эрэ тахяа һайхан хубсаһаа хүлеэжэ, мүнөөшье болотор, үдэртөө гурба дахин хуугайлжал байдаг юм гэлсэхэ.

ҮНЭГЭН ХУРА ХОЁР

Хура шубуун садатараа эдеэлээд, модон дээрэ налайжа һууба ха. Мэхэшэ үнэгэн эдихэ юумэ бэдэржэ, ой соогуур үбэн-сүбэн харайжа ябаба. Тиигэжэ ябатараа, модон дээрэ һууһан хурые хараба ха. Толгойгоо хүдэлгэн, һүүлээ шарбан, марян ошожо, хэлэбэ ха:

— Түлөөсэй, Түлөөсэй! Би хото дээгүүр ябажа ерэбэби. Шубуудай тухай ехэ хатуу зарлиг эзэн хааниһаа ерэһэн байна: модон дээрэ һуунгүй, газараар ябажа, ажалаа хэхэ гэжэ!

Тиигэжэ байтарнь, ангуушан нохойгоо дахуулаад, баруун тээһээ ерэжэ ябаба.

Мэхэшэ үнэгэн хура шубуундаа иигэжэ хэлэбэ:

— Би тухагүй ябанаби! Хэрэгээ хожом хэлсэнэ ааблабди!— гэжэ хэлээд, хойшоошье харангүй, салшаа ябашаба.

С. П. БАЛДАЕВАЙ
суглуулбариһаа.

ПРАВДА БУР[...]

Мүнөөдэрэй ном[...]

Нэгэдэхи хуудаһанд[...] газетын түрүү бэшэг. [...]териалнууд. «Мариин[...] гэһэн түрүү бэшэг.

Хоёрдохи хуудаһанд[...] хиналта» гэһэн гарша[...]хай хуудаһан: Ц. Цы[...]тья. Г. Исаевай кор[...] Ажалшадан бэшэгүүд[...]

Гурбадахи хуудаһ[...] саанаһаа ерэһэн мэд[...]гын таһаг шалгана».

Дүрбэдэхи хуудаһ[...] нютагай һонин. Спор[...]нууд.

Редактор Ц. Ц. ЦИ[...]

Гор. Улан-Удэ, [...] Управления по печа[...] вете Министров Бур[...]

Зак. [...]

Н-04563.